

Juhani Alakärppä

Tarinoita laulajan urasta, minuudesta ja luovuudesta

Tarinoita laulajan urasta, minuudesta ja luovuudesta

Juhani Alakärppä
Tarinoita laulajan urasta,
minuudesta ja luovuudesta
Kevät 2022
Taiteen tekijä ja kehittäjä (Yamk)
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Taiteen kehittäjä ja tekijä (Yamk)

Tekijä: Juhani Alakärppä

Opinnäytetyön nimi: Tarinoita laulajan urasta, minuudesta ja luovuudesta

Työn ohjaaja: Jouko Tötterström

Työn valmistumiskuukausi ja -vuosi: maaliskuu, 2022

Sivumäärä: 57 + 3 liitesivua

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää, mitkä tekijät tukivat yksilön luovuuden ja mielikuvituksen kehittymistä kahden erilaisen uran kulkeneen laulutaiteilijan lapsuudessa ja kasvatuksessa, ja mitkä tekijät vahvistivat heidän minuuttaan ja psyykettään. Työssäni matkustin lauluprofessori, oopperalaulaja Jorma Hynnisen sekä oman elämäntarinan ja -kokemuksen kautta laulutaiteilijan elämään. Erityisenä kysymyksenä tarkastelin sitä, mitkä laulutaiteilijoiden lapsuudenkokemuksissa vaikuttivat siihen, että he valitsivat ammatiksi taiteen ja laulajan uran.

Työssä esitetään ensin teoreettinen tausta luovuuden ja taiteen roolista psyyken voimavarana. Työn käytännöllisessä osassa referoin omaa ja lauluprofessori Hynnisen lapsuuden kokemuksia. Haastattelin lauluprofessoria hänen kotonaan Leppävirralla. Analysoin lapsuutemme kokemuksia ja tarinoita siitä näkökulmasta, miten ne vaikuttivat valintoihimme ja miten minuus, luovuus ja taide tuntui ja näkyi meidän elämässämme. Käsittelin luovuuden ja taiteen kokemista haastattelumateriaalin, subjektiivisen kokemukseni ja esitetyn teorian tietoon nojaten.

Työn tuloksina esitän kokoamani materiaalin ja teorian tiedon synteessinä useita tekijöitä lapsen kasvatuksessa ja kasvussa, jotka edesauttavat luovuuden syntyä ja vahvistavat yksilön minuutta ja psyykettä. Lapsuuden eri kehitysvaiheissa on tärkeää, että yksilö saa aikuisten taholta hyväksytyksi tulemisen kokemuksia juuri sellaisena millainen hän on. Oman arvontunton ja itsetunton vaikuttavat myös lapsuudenkodin ilmapiiri sekä isän ja äidin suhtautuminen lapseen. Lisäksi kohtaamiset muiden aikuisten kanssa, esimerkiksi koulussa opettajat ja harrastuksissa ohjaajat, luovat perustaa terveelle itsetunnolle. Esitän työssäni myös luovan prosessin eri vaiheisiin mielen ja psyyken tasolla; näiden mielen vaiheiden äärellä taiteilija käy läpi taideteoksen ja tuotoksen ideointia. Oman kokemusmaailman ja tunteiden siirtäminen taiteeseen luo taideteoksesta uniikin ja ainutlaatuisen.

Laulajan vaativassa ammatissa pelkkä kunnianhimo ja näyttämisen halu eivät auta riittävästi saavuttamaan sellaista tasoa taiteilijuudessa, jossa tekijän luomiskausi kestää läpi elämän ja taide elää koko ajan uskottavana. Menestyminen vaatii tavoitteellista opiskelua ja jatkuvaa harjoittelua sekä paneutumista olennaiseen.

Asiasanat: taide, luovuus, minuus, psyyke, taidekokemukset, laulaminen, baritonit (laulajat)

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Artist and developer (Yamk)

Author(s): Juhani Alakärppä

Title of thesis: Stories of a singer's career, self and creativity

Supervisor(s): Jouko Tötterström

Term and year when the thesis was submitted: Marsh, 2022 Number of pages: 57 + 3 pages

The aim of my thesis was to find out factors that supported the development of an individual's creativity and imagination in the childhood and upbringing of two singers, who have undergone different careers, and factors that strengthened their self and psyche. In my work, I travelled to the life of a vocal artist through my own life story and through that of a Singing Professor and Opera Singer Jorma Hynninen. As a specific question, I looked at what in the singing artists' childhood experiences contributed to them choosing an art and singer's career as a profession.

The work first presents the theoretical background on the role of creativity and art as a resource for the psyche. In the practical part of the work, I refer to my own childhood experiences and those of the Singing Professor. I interviewed the Professor at his home in Leppävirta. I analyzed the experiences and stories of our childhood on how they influenced our choices, and how self, creativity and art was visible in our lives. The experience of creativity and art was studied by comparing the inter-view material and my subjective experience with the presented theoretical knowledge.

As the results of the work, I present several aspects in the child's growth that contribute to the emergence of creativity and strengthen the individual's self and psyche. At various stages of childhood development, it is important that the individual gain the experiences of being accepted by adults exactly as he or she is. What is more, self-esteem is influenced by the atmosphere of the childhood home and the attitude of the father and mother towards the child. In addition, encounters with other adults, e.g., teachers or youth leaders, lay the foundation for a healthy self-esteem. In my work, I also present various stages of the creative process at the level of mind and psyche; in front of these stages of mind, the artist goes through the brainstorming of the artwork and the output. Transferring your own experience and emotions to art creates a personal and unique artwork.

In a singer's demanding profession, mere ambition, and a desire to show do not sufficiently help to achieve a level of artistry in which author's creativity would persist throughout life and author's art would be credible throughout its life cycle. Success requires purposeful studying and continuous training, as well as focusing on the essentials.

Keywords: art, creativity, self, psyche, art experiences, singing, baritone (singers)

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	3
1 JOHDANTO.....	6
2 LUOVUUS JA TAIDE MINUUDEN JA PSYYKEEN VOIMAVARANA.....	8
2.1 Minuus ja psyyke.....	9
2.2 Luovuus.....	13
2.3 Taide.....	16
3 TUTKIELMAN TOTEUTUS.....	20
4 LUOVUUDEN JA TAITEEN KOKEMINEN.....	22
4.1 Luovuus lapsuudessa.....	24
4.2 Taiteen ja musiikin kosketus sisälläsi.....	27
4.3 Muusa.....	28
5 MIELEN PROSESSEJA LUOVASSA TYÖSSÄ.....	30
5.1 Tarve taiteen ilmaisuun.....	31
5.2 Taide tarpeiden tyydyttäjänä.....	34
5.3 Taide psyykeen korjaajana.....	36
6 TAITEEN MERKITYS TEKIJÄLLEEN.....	39
6.1 Tieni laulajaksi.....	41
6.2 Uskottava taide.....	44
6.3 Milloin taide on valmis?.....	46
7 POHDINTA JA YHTEENVETO.....	49
LÄHTEET.....	57
LIITTEET.....	59

1 JOHDANTO

Kohtasimme laulunprofessori Jorma Hynnisen kanssa hänen kotonaan Martinlaaksossa Helsingissä laulutunnin merkeissä vuonna 2000. Meillä eri vuosikymmenillä varttuneilla laulajilla löytyi paljon yhteistä: sama ääniala, ja kumpikin harrasti kuvataiteita. Nämä yhtäläiset kiinnostuksen kohteet olivat opinnäytetyöni yksi alulle paneva voima.

Haastattelu toteutettiin Leppävirralla Hynnisen kotona 29.1.2022. Haastattelukaavakkeen lähetin ennakkoon haastateltavalle. Haastattelu Hynnisen elämästä ja taiteesta antoi monipuolisesti materiaalia aiheen käsittelyyn. Haastateltava oli valmistautunut tapaamiseen etukäteen ja tutustunut haastattelumateriaaliin huolella. Oli arvokasta, että sain tehdä lähihaastattelun, joka alun perin oli tarkoitus tehdä etänä koronan vuoksi. Kohtaaminen Leppävirralla vanhassa koulurakennuksessa Hynnisen kotona oli nostalginen ja ainutkertainen. Pieni yhden opettajan kyläkoulu oli upea miljöö, joka huokui historian havinaa. Jorma Hynnisen kuvataide oli esillä kodissa näyttävästi. Haastattelutilanne eteni johdonmukaisesti isossa luokahuoneessa ja tunne oli välitön ja vapaa. Haastatteluun meillä kului aikaa noin kaksi ja puoli tuntia. Litteroitua haastattelumateriaalia syntyi 13 sivua.

Opinnäytetyöni tärkein tavoite oli tutkia, mitkä asiat edesauttavat lapsen kasvussa luovuuden syntyä ja mitkä vahvistavat yksilön minuutta ja psyykettä. Matkustin laulajan tarinoiden ja elämäntapausten kautta luovuuden ja minuuden syntyjuurille ja selvitin, mitkä tekijät vaikuttavat ihmisen elämässä, kasvussa ja kokemusmaailmassa siihen, että yksilö lähtee luovalle alalle ja työskentelee taiteelle ja tulee valitsemaan musiikista ja laulusta elämäntehtävänsä ja ammatin. Työni toinen tavoite oli saada myös vastauksia luovuuden ja taiteen prosesseista ihmisen mielen ja tunteiden tasolla. Kolmantena tavoitteena oli haastattelutuloksien pohjalta peilata omaa kehityshistoriaa haastateltavan kokemusmaailmaan. Luovuus ja taiteen prosessin eteneminen mielen tasolla on aina kiinnostanut minua omassa taiteessani ja näen, että ihmisen mieli ja aitous luovaan ilmaisuun ratkaisee taiteen syvällisyyden ja sen, millä tasolla taide koskettaa ihmisiä.

Aikaisemmalta ammatiltani olen mielenterveyshoitaja ja minua on aina kiehtonut ihmisen mielen asiat. Perheellisenä seitsemän lapsen isänä ja hoitotyön ammattilaisena minulla on aina ollut mielenkiinto lapsen kasvuun kehitykseen ja siihen, mitkä asiat lapsen kasvun eri vaiheissa johtavat yksilön valintoihin ja pyrkimyksiin elämässä. Aikaisemmissa tutkimustöissäni olen käsitellyt ihmisen mieltä ja psyykettä. Seminaarityöni mielenterveyshoitaja jaostossa tutkin ”Kuvataideterapiaa

psykkisen potilaan auttajana”. Työhöni haastattelin oululaista taiteilijaa ja taideterapeuttia Esa Leskelää. Työssäni tutkin taideterapian auttavia elementtejä erilaisten psyykkisten häiriöiden hoidossa. Musiikkipedagogi tutkinnon lopputyönä aiheena oli ”Laulajan lavakarisma Jorma Hynnisen näkemyksiä ja kokemuksia karismasta”. Hynninen toi haastattelussa elävästi esille lapsuuden kokemuksia ja, sitä miten ne vaikuttavat itsetuntoon, minäkuvaan ja sitä kautta karismaattisuuteen ihmisessä.

Luovuus ja minuus aiheena on hyvin laaja ja kumpaakin aihetta on tutkittu paljon. Tämän vuoksi aiheen rajaaminen ja idean kypsyminen vei aikaa, ja nimenomaan avainkysymysten löytyminen haastattelua varten vaati kovasti pohtimista ja työtä. Miten saan haastattelun ja teoratiedon kautta haettua olennaisen luovuudesta ja ihmisen mielestä nimenomaan laulajan kokemusmaailmasta. Ihminen on kokonaisvaltainen psykofyysinen olento, ja nimenomaan laulajalle myös fyysinen puoli on osa taiteellista ilmaisua ja luovuutta. Kuvataide näyttäytyy työssäni myös vahvana, koska haastateltavalle ja minulle aihe on hyvin rakas ja itse näen nimenomaan kuvan tekemisessä luovan prosessin eri vaiheet selvästi.

2 LUOVUUS JA TAIDE MINUUDEN JA PSYYKEEN VOIMAVARANA

Lapsi tarvitsee kasvunsa tueksi heti synnyttyään turvaa tuottavan äidin, joka varhaislapsuudessa tyydyttää hänen tarpeensa ja viettityydytyksensä. Äidin rinta on viettityydytyksen ja ensimmäisen tarpeen tyydyttäjä. Minuuden ja terveen psyykeen kehittymiselle tarpeiden tyydytys on elintärkeää, tähän yksilö pyrkii tietyssä järjestyksessä. Ihminen tavoittelee puutemotiiveiden lisäksi kasvutarpeita Abraham Maslowin (motivaatioteoria 1943) tarvehierarkian mukaan. Maslowin mukaan ihmisellä on tarve tyydyttää tarpeensa tietyssä järjestyksessä. Alemman portaan tarpeiden pitää olla riittävästi tyydytetty, että ihminen voi siirtyä seuraavalle portaalle. Alimmalla portaalla on fysiologiset tarpeet, toisella portaalla on turvallisuuden tarpeet ja kolmannella portaalla on sosiaaliset tarpeet. Neljännellä portaalla on arvostuksen tarpeet ja viimeisenä eli viidennellä portaalla ovat itsensä toteuttamisen tarpeet. (Hyppänen 2013, 141; Lämsä & Hautala 2004, 82–83.)

Maslowin tarvehierarkiassa ensimmäinen tarve on fysiologiset tarpeet. Näillä tarpeilla tarkoitetaan ihmisen perustarpeita. Jos ihmisellä on tyydyttämättä kaikki hänen omat tarpeensa, fysiologiset tarpeet hallitsevat hänen toimintaansa ja elämää. Perustarpeita ovat tarve hengittää, syödä, juoda, säädellä homeostaasia, ylläpitää ruumiinlämpöä, puhdistaa elimistöä aineenvaihdunnan avulla sekä seksuaaliset tarpeet. (Rauramo, 30.)

Kun ihminen on tyydyttänyt fysiologiset tarpeensa, hän siirtyy tyydyttämään turvallisuuden tarpeitaan, johon sisältyy sekä fyysistä että emotionaalista turvallisuutta. Turvallisuuden tarve liittyy tasanapainon ja pysyvyyden säilyttämiseen usein kaoottiseltakin tuntuvassa maailmassa ja yhteiskunnassa. Turvallisuuteen liittyvät tarpeet ovat luonteeltaan pääosin psykologisia. Pelko on merkittävä kehityksen ja hyvinvoinnin este. (sama, 31.)

Kolmas tarvehierarkian taso on rakkauden, yhteenkuuluvuuden ja liittymisen tarve. Liittymisen tarpeisiin kuuluvat ihmisten väliset suhteet, ystävyys, keskinäinen pitäminen, ja rakkaus. Jos fysiologiset tarpeet ja turvallisuuden tarve ovat tyydytetty, ihmisen tarve rakkauteen, kiintymykseen ja yhteenkuuluvuuteen aktivoituu. (sama.)

Neljäntenä portaana on arvostuksen tarpeen porras. Arvostuksen tarpeita tyydyttäessään ihmiset pyrkivät onnistumaan tehtävissään ja saavuttamaan arvostusta. Arvostuksen tarve jakautuu kah-

teen tasoon. Alempi taso pitää sisällään kuuluisuuden, kunnioituksen ja ylempi itsetunnon, kompetenssin ja saavutukset. Maslow uskoi, että ihminen haluaa jatkuvasti kehittää älykkyyttään, haastaa ympäristöään ja tuottaa uutta tietoa. Hänen mukaansa kuuluu myös kaipuu esteettisiin elämyksiin ja itsensä toteuttamiseen. (Rauramo 2008, 32.)

Viimeisenä portaana on itsensä toteuttamisen tarve. Kun kaikki muiden portaiden tarpeet on tyydytetty, ihminen kokee olonsa usein levottomaksi. Ihmisellä on halu ”täyttymykseen” eli pyrkimys päästä hyödyntämään ja käyttämään koko olemassa olevaa potentiaalia. Tarve perustuu ihmisen haluun olla enemmän ja parempi, intohimon kokeilla ja ylittää rajojaan, löytää itsestä uusia kykyjä, puolia ja ulottuvuuksia sekä nauttia älyllisistä haasteista, oivalluksista ja uuden oppimisesta, kehittymisenä ihmisenäkin. Kun kaikki tarpeet on tyydytetty, ihmisen oletetaan olevan terveimmillään ja luovimmillaan. (sama, 32–33.)

Luovuus on psyykinen prosessi ihmisen mielessä. Ideoiden, ajatus- ja tunnekuvien yhdistelmä. Nämä tunnekuvat yhdistyvät yksilön kokemusmaailmaan, ja näiden kuvien kautta ihminen luo uutta. Tämä luotu uusi asia sisältää henkilön omakohtaisuuden ja ainutkertaisuuden. ”Luovuus on psyykinen tapahtuma: ideoiden, ajatus - ja tunnekuvien yhdistelmä ja vielä paljon enemmän. Se sisältää henkilön omakohtaisuuden, yhdistäen luovan luotuun. Vain ihminen pystyy psyykkiseen luovuuteen.” (Hägglund 1978, 6).

Taide ja elämä on totuttu erottamaan toisistaan analyttisen järjen alaisuudessa. Taide on tullut samalla nivotuksi viettityydytyksen erääksi kanavaksi ristiriitojen ja sairauksien käsittelyn väyläksi. Siitä huolimatta jää aina askarruttamaan: ”Mistä elämässä on kysymys” Mitä rakkaus on? Mitä todellisuus? Kuka minä olen, kuka sinä olet? Miksi minä tulen, miksi sinä tulet? Mikä on maailmaa minussa, mikä minuutta maailmassa? Psykologia ja taide tarjoavat vastauksia elämässä. Molemmat luovat jatkuvasti itseään uudestaan. (Ihanus 1995, 214.)

2.1 Minuus ja psyyke

Alkaako minuuden ja psyyken sekä persoonallisuuden muovautuminen yksilöllä jo hedelmöittymisen jälkeen? Lapsi kasvaa äidin kohdussa ja on lämmön, liikkeen, sydämen lyöntien sekä rytmin kokemisen äärellä. Syntymä on kivulias asia äidille ja lapselle. Ahtaasta kanavasta ja turvallisesta

kohdusta on tultava suureen, avaraan, täynnä ilmaa ja happea olevaan tilaan. Turvalliset rajat häviävät, ja kädet ja jalat vaeltavat vapaana ilmassa siihen hetkeen, kun lapsi kääritään kapaloon. Kapalolla saavutetaan sama turvan tunne, mitä kohtu oli tuonut pienen kehoon.

Kaikki yksilön kokeminen hyvin varhaisessa vaiheessa muovaa yksilön minuutta ja persoonallisuutta. Varhaislapsuuden vaiheet rakentavat lapsen perusturvallisuuden, jonka varassa lapsi kasvaa ja kehittyy. Nämä varhaiset vaiheet lapsen kehityksessä ovat ratkaisevassa asemassa myös luovuuden ja vuorovaikutuksen synnyssä. Äidin ja lapsen vuorovaikutus ja kontaktiyhteys on lapselle äärimmäisen merkityksellinen. Symbioottinen yhteys äitiin on äärimmäisen tärkeä lapsen kehityksen kannalta varhaislapsuudessa.

Luovuuden alku on varhaisessa lapsuudessa, jossa magia ja maagiset mielikuvat hallitsevat lapsen kuvaa itsestään ja ympäristöstään. (Winnicott 1988). Ensimmäinen rinnanimemiskokemuksen jälkeen, joka koostuu monista eriasteisista kokeilukokemuksista, vastasyntynyt pystyy hallusinoimaan rinnan samaan aikaan, kun äiti tarjoaa sen hänelle. Muistikuva rinnasta rakentuu monista aistimuksista, jotka assosioituvat syömis-syöttämistoimintoihin ja rinnan löytämisen kokemukseen. Ajan mittaan vauva kokee, että mielihyvää antava rinta on aina tarpeen tullen löydettävissä. (Hägglund 1991, 28.)

Arvostamani psykoanalytikko D.W. Winnicott käsittelee kirjallisessa tuotannossaan äiti-lapsi -suhdetta perustavanlaatuisena vuorovaikutussuhteena lapsen kehitykselle. Hän katsoo sen vaikuttavan lapsen kehityksen lisäksi luovuuteen ja taiteellisuuteen. Hänen kuuluisimpia artikkeleitansa on Siirtymäobjekti, siirtymäilmiöt, siirtymätila (transitionaalitila), joka sisältyy hänen viimeisimpään kirjaansa "Playing and Reality" (Winnicott 1971). Winnicotin näkemys siirtymäobjektista, joka muodostuu äidin ja vauvan välille on eriytymistä äidistä asteittain. Lapsi irtaantuu erillisyyteen äitisuhteesta siirtymäobjektilla, jonka lapsi valitsee itse. Vauva tekee itse jostain siirtymäobjektin (nalle, nukke, rätti ym.), joka muistuttaa äidin ja vauvan hyvästä symbioosista.

Kuka minä olen? Miksi minä olen? Saanko olla tällainen? Miksi olen tullut tällaiseksi? Mikä minusta tulee? Riittääkö, että olen tällainen? Muun muassa nämä kysymykset liittyvät ihmisenä olemiseen ja kasvuun. Jokainen meistä kamppailee ja ainakin pohtii näiden asioiden ja tunteiden kautta omaa itseään. Elämä ja kasvu muokkaavat meistä jokaisesta erilaisen ja ainutlaatuisen yksilön. Ei ole kahta samanlaista, onneksi, sillä erilaisuus on rikkaus.

Ihmisen persoonallisuus on yksilöstä saatu kokonaiskuva, kaikki se, mikä on yksilölle tunnusomaista ja suhteellisen pysyvää. Sen ydin on hänen minänsä. Ihmistä voidaan ymmärtää vain tuntemalla hänen kokemuksensa, havaintonsa, intentionsa, tekonsa ja tulkintansa. Näin ihminen muodostaa itselleen oman todellisuutensa, ns. fenomenaalisen kentän, jonka keskus on hänen minänsä. Ihmisen koko elämä pyörii hänen minänsä ympärillä. Siitä ei pääse missään tilanteessa eroon, vaan se kulkee aina mukana. Tosin sen tiedostaminen vaihtelee tilanteesta toiseen. Uhkaavaksi koetussa tilanteessa, esimerkiksi kun ihmistä arvioidaan tai hän joutuu kilpailemaan muiden kanssa, minän tietoisuus on erityisen voimakas. Vastaavasti, jos yksilö tekee jotain hyvin mielenkiintoista asiaa, esimerkiksi puuhailee harrastuksiensa parissa, hän voi unohtaa koko minänsä hetkeksi. Persoonallisuuden ja minän eroa voisikin luonnehtia seuraavasti. Se, mitä muut näkevät ja kokevat minusta, on persoonallisuus, mutta se, mitä itse näen ja koen, on minä. (Aho & Laine 2002, 17.)

Persoonallisuuden kuvailemisesta Sigmund Freud käsitti persoonallisuuden kolmiosaisen järjestelmän, joka koostui kolmesta osajärjestelmästä: "id", "ego" ja "superego" eli "se", "minä" ja "yliminä". Niillä on jokaisella omat erityisominaisuutensa. Hieman yksinkertaistaen "id" käsittää ihmisen vietti- tai motiivivoimat, "ego" on tekemisissä kontrolloivien ja sopeutuvien ominaisuuksien kanssa ja "superego" edustaa kulttuurista ja perheestä sisäsyntyneitä moraalisia arvoja ja ihanteita - on itseasiassa siis omatunto. Kaikki persoonallisuusjärjestelmän suorittamat psykologiset toiminnot ilmentyvät näissä kolmessa osajärjestelmässä. (Lazarus 1977, 41.) Toisenlaisen kuvan persoonallisuuden rakenteesta tarjosi Otto Rank. Hän hylkäsi kokonaan persoonallisuuden kolmijaon ja korvasi sen elementeillä "tahto" ja "vastatahto". Nämä tekijät ovat jatkuvasti ristiriidassa keskenään, ja niiden liikkeellepanijana toimii ihmisen separaation pelko ja sen vastainen identiteetin menettämisen pelko. Taistelun tuloksena muotoutuu persoonallisuus, joka edustaa yhdestä kolmesta tyylistä; "keskivertoihminen", "neurotikko" tai "taiteilija" (Lazarus 1977, 43).

Persoonallisuuden ja oman identiteetin löytyminen ja muotoutuminen on kasvun ja ajan kysymys. Siihen vaikuttavat perimä, kasvatus ja elämäkokemuksemme. Itsetunto ja itsearvostus ovat tärkeä osa minäkuvaa, joka muodostuu meille oppimisen, kokemuksen, kasvatuksen, ympäristötekijöiden ja itsensä tuntemisen kautta. Uusimman tutkimuksen mukaan minäkäsitys on opittua, kuten Aho ja Laine (2002) mainitsevat:

Uusimman tutkimustiedon mukaan minäkäsitys on opittu. Esimerkiksi oppiessaan kirjoittamaan lapsi samalla oppii monia asioita itsestään. Sosiaaliset vuorovaikutustekijät, kuten muiden suhtautuminen yksilöön, muihin samaistuminen ja ennen kaikkea muilta saatu palaute, määräävät ratkaisevasti sitä, minkälainen minäkäsitys ihmiselle muodostuu. Minäkäsitys kehittyy siis eri elämäntilanteista saatujen palautteiden ja aikaisempien kokemusten perusteella. (Aho & Laine 2002, 24.)

Oman identiteetin ja itsetunnon rakentaminen pelkän osaamisen ja taitojen varaan ei kuitenkaan näytä koko totuutta minäkuvasta ja terveestä itsetunnosta. Itsetunto ja itsetuntemus ovat jotain syvällisempää. Kysymys on itsensä hyväksymisestä, tyytyväisyyden tunteesta ja sen kokemisesta, että riitän tällaisena. Tämä kokemus itsestä antaa hyvän mahdollisuuden olla läsnä tässä hetkessä ja keskittyä olennaiseen. Lapset ovat hyviä esimerkkejä läsnäolosta. Lapsi ei huolehdi huomimisesta eikä mieti eilistä, vaan lapsen elämä on aistien ja tunteiden varassa elämistä tässä hetkessä.

Itsetuntemus on jaettu osa-alueisiin, johon kuuluu tunteiden tunnistaminen, tunteiden nimeäminen, päätöksenteko, omien tunteiden sekä stressin hallinta ja empatiakyky. Itsetuntemukseen vaikuttaa vahvasti tunteista viestiminen, tunteiden ilmaiseminen ja kuunteleminen. Itsetuntemukseen liittyy myös itsensä hyväksyminen ja vastuullisuus, avoimuus sekä kyky ratkaista ristiriitoja ja tehdä yhteistyötä. (Juusela 2015, 23.)

Taideterapia on yksi merkittävä hoitomuoto ihmisen mielenterveyden hoidossa. Taideterapiassa ihminen tutustuu itseensä ja oman luovuuden lisääntyessä hän löytää uusia työkaluja käsitellä omia tunne-elämän asioita. Kuva tai musiikki voivat näin toimia terapiavälineinä.

Taideterapiassa puhutaan katharsiksesta eli tunnehelputuksesta. Taideterapia parantaa potilaan ilmaisukykyä siirtää eri olosuhteissa tiedostamattomia ristiriitoja taiteeseen ja kokea katharsiksen omaista helpotusta. Potilas kokee katharsiksen eli hetken tunnehelputuksen, kun saa itsestään projisoitua ulos taiteeseen esimerkiksi ristiriidan tuoman tunteen. Tällainen tunnehelputus on yleensä hetkellinen, ja ahdistus palaa useasti takaisin. Tunnehelputus jää hyödyntämättä, jos asiaa ei päästä sanallisesti käsittelemään. (Achté, Alanen, Tienari 1991, 25.)

Ihminen on persoona. Persoonallisuus on ainutlaatuinen kokonaisuus, joka koostuu yksilön ajatuksista, teoista, tunteista ja motiiveista. Minuus tai minä on sen aktiivisesti toimiva ydin. Identiteettiin kuuluu yksilön oman elämän kertomus sekä kokemus omasta asemasta tai paikasta sosiaalisessa verkostossa. (Ojanen 2011, 22.)

Kokemus minuudesta ja identiteetistä kytkeytyy yksilön kieleen ja muistiin. Ihmisen on pystyttävä kuvailemaan itseään ja muistamaan minäänsä liittyviä merkityksellisiä asioita, tai muuten hänen identiteettinsä on kateissa. Menneisyys on tärkeä osa identiteettiä, sillä ilman sitä yksilö ei pysty kertomaan omaa tarinaansa. Voidaan siis sanoa, että oman elämän kertomus on yksi minuuden ja identiteetin edellytys. Minuuteen tarvitaan lisäksi kykyä oman olemassaolon tiedostamiseen ja pohdintaan eli itsetuntemusta. (sama.)

Itsetunto on kokonaisuus, joka rakentuu eri osa-alueilla tunnetusta itseluottamuksesta. Suoritusitsetunto määritellään luottamukseksi omiin kykyihin, osaamiseen ja selviytymiseen. Muita itsetunnon lajeja ovat sosiaalisen suosion tunne, kotiin ja vanhempiin liittyvä itsetunto ja aikuisilla varmuus hyvistä tunnesiteistä sekä yleinen tyytyväisyys elämään. Yhden osa-alueen heikkoutta voi korvata toisen osa-alueen vahvuus. Itsetuntokysymyksen merkittävyys korostuu asennoitumisessa epäonnistumisia kohtaan: yrittääkö enemmän seuraavalla kerralla vai masentuuko ja luovuttaako. (Keltikangas-Järvinen 1995, 26–27.)

2.2 Luovuus

Sanaa luovuus on vaikea yksiselitteisesti määritellä. Voidaanko vetää tarkkaa rajaa luovan ja ei-luovan välille? Onko luovuus kykyä luoda taidetta, joka on vain harvojen hallussa, vai onko se yksilön ainutlaatuisuus ominaisuus, joka kuuluu kaikille? Vaikuttaako ympäristö siihen, kuka on luova ja millä tavalla? Mitkä tekijät vaikuttavat yksilön luovuuden syntyymiseen ja säilymiseen? Nämä ovat kysymyksiä, jotka luovuudesta pohtiminen synnyttää.

”Ellei meillä ole aikaa ideoiden hautomiseen ja kypsytelyyn, seurauksena on yksiselitteisesti typeryyden lisääntyminen”. (Howard Gardner). (Uusikylä 2020, 138.)

Kari Uusikylä käsittelee kirjassaan luovaa prosessia seuraavasti: Wallas nimesi jo vuonna 1926 luovan prosessin neljä vaihetta: ongelman keksiminen, hautomisvaihe, oivallus ja sen oikeellisuuden todentaminen. Luovaan prosessiin kuuluu voimakkaita tunteita ja intuitioita. Abraham Maslow on käyttänyt 1950-luvulla termiä peak-experience, huippukokemus, kuvaamaan luovan prosessin tuottamaa mielihyvää. (sama, 138.)

Hägglund määrittelee uuden luomista: Uusi luotu asia voi olla taideteos, tieteellinen saavutus, työn tulos tai muu aikaansaannos. Luovuus on hänen mielestään enemmän kuin ns. taiteellinen luovuus, jota on vain harvoilla ihmisillä. Luovuus ei ole pelkkä taito vaan henkinen ominaisuus. Tämän henkisen ominaisuuden avulla ihminen kykenee joustavalla tavalla ratkaisemaan ongelmiaan, ilmaisemaan itseään ja vastaanottamaan toisilta jotakin. Luovuudella yksilö selviytyy, kasvaa, muuttuu, oppii ja sopeutuu. Tällainen yksilön oma luovuuden taito antaa ihmiselle rohkeutta ja avoimuutta selvitä elämästä. (Hägglund 1978, 6.)

Luovuuden luonteeseen kuuluu jo sen määritelmänkin mukaan uuden asian luomista, jopa odottamatontakin ja sen vuoksi ennakoimatonta. ”Siitä syystä sitä on vaikeata kuvata kauseliteetin ja determinismin käsittein. Luovan kyvyn ymmärtämistä vaikeuttaa lisäksi epätietoisuus siitä, onko luovuus katsottava yleiseksi ja kaikkien hallussa olevaksi suhtautumistavaksi ympäristöön, mikäli sitä haittaavat estot poistuvat (Kubie 1958), vai onko se vain joidenkin henkilöiden erityinen lahjakkuus (Greenacre 1957)” (sama).

Edellä mainitun näkemyksen mukaan taiteellisesti lahjakkaat ja luovat henkilöt ovat erilaisia jo varhaislapsuudesta lähtien. He etsivät aktiivisesti sellaisia kohteita ja ihmissuhteita, jotka tunnustavat heidän erikoislaatusuutensa ja lahjakkuutensa. Heillä on tarve tulla huomioiduksi ja nähdyksi, eli tietyllä suhtautumisella lapsiin ja tietyin asentein voidaan joko edistää tai tukahduttaa lapsen luovaa kykyä. ”Tämä ei niinkään tapahdu ulkonaisin estein vaan liittyy siihen, miten lapsi sisäistää kuvan itsestään ja mahdollisuuksistaan saada hyväksymistä luovalle vuorovaikutukselleen. Usein luova kyky on kytkeytynyt läheisesti johonkin toimintamuotoon tai yhdessäolon muotoon ja jollakin toisella alueella asianomainen voi olla varsin estynyt. On ilmeisesti todellisempi näkemys, että luovuus on yleinen kyky, joka voi edullisessa kasvuympäristössä vapautua jollain tai monellakin alueella asianomaisen tavaksi suhtautua ympäristöönsä ja hakea rakentavaa luovaa tyydytystä viettityydytyksen ohella” (sama).

Hägglund lainaa Winnicotin siirtymäobjekti-ilmiötä luovuuden synnyssä. Tämän siirtymäobjektin avulla lapsi alkaa kiinnittää huomiota ympäristöönsä ja lelusta tulee vuorovaikutusvälinen lapsen ja äidin välille. Tunne ja mielikuvat siirtyvät vuorovaikutukseksi lapsen ja äidin välille.

Millä tavalla tämä vuorovaikutus lelun herättämien mielikuvien ja leikin sisällöstä tapahtuu, kuinka intensiivinen ja merkityksellinen se on, määrää pitkälti lapsen myöhemmän kyvyn aikuisenakin suhtautua ympäristöönsä; tapahtuuko se vapauttavalla luovalla tavalla vai pyrkiikö hän pääasiallisesti

sitomaan ahdistustaan erilaisin suojautumiskeinoin. Luova kyky on siten mm. kykyä pitkälle sietää epämääräisyyttä, ahdistusta ja odotusta sitomatta sitä liian varhain mihinkään pysyvään muotoon, kunnes oma luova muunnos on syntynyt. (Hägglund 1978, 7.)

Ihminen on kautta aikain selviytyäkseen elämästään käyttänyt omaa luovuuttaan ja kekseliäisyytään ongelmanratkaisussa. Luovuutta ilmenee ihmisen elämässä monella tasolla ja monissa yhteyksissä. Taiteellinen luovuus eroaa esimerkiksi tieteellisestä luovuudesta ainakin sillä, että taiteeseen sisältyy ihmisen omaa persoonallinen ilmaisu. Tässä taiteellisessa ilmaisussa on mukana tunne, joka välittyy taideteokseen. Tekniikan ja tieteen synnyssä tarvitaan luovuutta, ideoita ja ongelmanratkaisua eli luovaa prosessia. Kari Uusikylä määrittelee luovuuden eri tasoja kirjassaan *Lahjakuus*, 2020.

Luovuudessa on eri tasoja. Olennaista on, että luova ihminen synnyttää jotain uutta. Harrastelija voi kokea syvää mielihyvää luovan prosessin aikana. Kun puhutaan isoin kirjaimin Luovista Lahjakuuksista, pelkkä syntyneen tuotoksen tai luovan esityksen uutuus ei riitä, vaan luodun tuotteen laatu ratkaisee sen arvon. Laadun pystyvät arvioimaan parhaiten kunkin alan asiantuntijat. Jos ala on hyvin kapea, vaikkapa jonkin tieteenalan erikoisalue, alan ekspertit osaavat arvioida tutkimuksen laadun ja päättää siitä, ansaitseeko innovaatio esimerkiksi lääketieteen kansainvälisen palkinnon. (Uusikylä 2020, 119.) Kun keksijä suunnittelee uuden tuotteen, vasta sen toimivuus käytännössä ratkaisee työn laadun. Luovassa taiteessa työn laatua on hankalampi arvioida, kuka voi laatia abstraktin taideteoksen tai runon yleispätevät laatukriteerit? (Uusikylä 2020, 119.)

Juha T. Hakala käsittelee luovuutta moniulotteisesti kirjassaan ”Luova prosessi tieteessä”. Hän vertaa teoksessaan myös tieteellisen ja taiteellisen luovuuden eroavaisuuksia. Minulla oli ilo saada vaihtaa ajatuksia hänen kanssaan työhöni liittyen puhelimitse. Puhelimesta hän lyhyesti kuvasi tieteellisen ja taiteellisen luovuuden eroavaisuutta seuraavasti. Jean Sibeliuksen 1900-luvun alussa säveltämä sinfonia on hänen luomansa ainutlaatuinen taideteos, eikä kukaan ei ole sen jälkeen pystynyt tekemään vastaavaa. Tieteessä kehitetään ympäri maailmaa samanaikaisesti elektronisia laitteita, joiden kehitystyössä on osallisena useita ihmisiä maailmanlaajuisesti saman asian äärellä. Näissä kahdessa esimerkeissä näkyy taiteellisen ja tieteellisen luovuuden ero.

Hakala lainaa kirjassaan Howard Gardnerin näkemystä luovuuden ongelmallisuudesta ja riskistä ympäristölle. Luovuus on uhka harmonialle. ”Kun puhumme luovuudesta, joudumme puhumaan myös kyvyistä ja lahjakuudesta. Luovuus on myös pitkälle erikoistunut älykkyyden piirre, kuten

yksi johtavista alan tutkijoista, Harvardin yliopiston psykologian professori Howard Gardner (s. 1943) on todennut. Luovuus, kuten kaikki muutkin inhimilliset piirteet, on äärimmilleen kehittyneenä ongelmallinen, koska se on vaarana harmonialle. Poikkeavuutena luovuus on sosiaalinen riski, koska se järkyttää olemassa olevaa "tasapainoa". Erilaisuus on aina uhka vallitsevalle järjestykselle, ja mitäpä muuta huippuunsa kehittynyt luovuus on kuin erilaisuutta? Kavahdamme kylähullua ja yhteiskunnallisia velvollisuuksiaan kaikin tavoin kaihtavaa keksijää, siedämme juuri ja juuri taiteilijaa, joka näyttää omaksuneen itselleen pääläelleen keikahtaneen vuorokausirytmien, emmekä ymmärrä läheisyydessämme itsekseen jupisevaa tutkijaa, jonka tiedämme olevan alallaan originellin maineessa". (Hakala 2002, 16.)

Luovuuden löytämistä Winnicott vertaa lapsen irtaantumiseen äidistä ja hänen rinnastaan. Lapsi ottaa eroahdistuksen turvaksi siirtymäobjektin, jonka avulla lapsi säilyttää yhteyden äitiinsä ja illuusion yhteydestä. Kari Kurkela kuvaa tätä aihetta kirjassaan "Mielen maisemat ja musiikki" (1997) Pablo Picasson taiteen tekemisen kautta ja hänen luovuutensa kokemuksesta.

Pablo Picasson tiedetään tokaisseen, että hän ei etsi jotain vaan löytää jotain. Vasta kun hän löytää sen, mitä sitten löytääkin, hänelle valkenee, että juuri tämä on sitä, mitä hän itse asiassa etsikin. Silloin Picasson maailmaan syntyy jotain, mitä sillä ei todella ennen ollut - edes sen vertaa, että sitä olisi osannut etsiä. Näin voisi kuvitella, että Picasson mielessä oli luovassa vaiheessa jonkinlainen rauhattomuus, epäintentionaalinen kaipaus tai jotain vastaavaa, mutta tiedossa ei ollut, mitä tai mikä sen poistaisi - ei ehkä sekään, että siellä oli kaipaus. Täytyy vain katsoa, mitä vastaan tulee ja sitten kun jotain erityistä tapahtuu, huomaa, että tämä on sitä, mitä pitikin tapahtua. Picasson tapaa luonnehtia työtään löytävänä, ei-jotain-tiettyä-etsivänä taiteilijana muistuttaa suuresti edellä luonnehdittu vauvan tapaa luoda itselleen turvaa ja tyydytystä tuottava objekti: jäsentymätön kaipaus, löytäminen, valaistus ja varmuus, tyydytys ja rauha. Molempien mielestä löytyy epäintentionaalinen kaipuu ja luovan prosessin kautta sen tyydyttäminen. (Kurkela 1997, 399–400.)

2.3 Taide

Taide on yksi kulttuurin peruskäsitteistä. Taidetta on käytetty varhaisissa vaiheissa viestinnässä, tunteiden ja asioiden kuvaamisessa. Taide on elänyt ihmisten mukana muinaisista ajoista lähtien. Taiteella ihminen on ilmaissut ja kuvannut sen hetkistä elinympäristöään ja aikaa. Ilmaisumuotoja ja taidesuuntauksia on maailma täynnä, kalliomaalauksista nykypäivän moderniin mediataiteeseen. Siihen väliin mahtuu perinteiset, joista mainittakoon työnikin aihepiiri eli musiikki ja kuvataide.

Sivistysvaltiossa taiteiden ensisijaisena tehtävänä on olla taidetta, tulla kohdatuksi ja arvioiduksi taiteena; taiteen tehtävänä on myös haastaa vallitsevaa taiteellista ajattelua ja toimintaa sekä ehdottaa uusia tapoja ajatella taiteesta ja tehdä taidetta. Tämän lisäksi taiteella voi olla esimerkiksi eettisiä, moraalisia, kasvattavia, terapeuttisia, terveyttä vahvistavia ja ratkaisuja etsiviä tehtäviä yhteiskunnassa. Taide voi esimerkiksi haastaa vallitsevia arvoja, normeja, moraalialla, toimintaa, stereotyyppioita ja vallankäyttöä. 1. Taiteilla on arvo osana kulttuuriperintöä, mutta dynaamisina, jatkuvasti uutta luovina ja uudistuvina ne myös antavat merkittävän panoksensa yhteiseen kulttuuriseen pääomaan, joka karttuu ihmisille voimavaraksi. 2. Jatkuvasti muuttuvana ja omalakisena taiteisiin kuuluu monenlaisia ilmiöitä, joista suurella osalla ei ole mitään tekemistä terveyden tai hyvinvoinnin kanssa – eikä tarvitsekaan olla. Silti taide voi monella tapaa vaikuttaa ihmisten hyvinvointiin. (Lehikoinen ja Vanhanen 2017,8.)

Peik Aukeantaus kertoo kolmesta nerosta kirjassaan ”Olenko luova?”. Kaksi neroista ovat taiteilijoita: Wolfgang Amadeus Mozart ja Vincent Van Gogh, ja yksi tiedemies Albert Einstein. Heidän elämäntarinansa voi hyvin rinnastaa nykypäivänä elävään taiteilijaan ja tiedemieheen. Yhtäläisyyksiä löytyy paljon. Yleensä taiteilijat elävät köyhyydessä ja kamppailevat elantonsa kanssa. Harva on eläissään kuuluisa ja arvostettu. Vincent Van Gogh myi yhden työn eläessään ja kärsi köyhyydestä. Taloudellisia vaikeuksia oli myös Mozartin elämässä. Poimin työhöni Wolfgang Amadeus Mozartin kuvauksen hänen elämästään.

Wolfgang Amadeus Mozart syntyi Salzburgissa 27.1.1756. Hän oli perheen seitsemäs lapsi ja hänen isänsä Leopold Mozart oli tunnettu muusikko. Leopold tuntui päättäneen jo Wolfgangin syntymähetkellä, että hänen pojastaan tulisi muusikko, ja ilmaisi vakaan aikomuksensa tehdä kaiken minkä voi, jotta hänen tavoitteensa toteutuisi. Leopold alkoi opettaa lapsilleen musiikkia niin pian kun he osasivat kävellä ja puhua. Kun Wolfgang oli nelivuotias, aloitti hänen isänsä musiikkitunnit hänelle. Samana vuonna poika tapaili jo omia sävellyksiään koskettimilla. Hänen musiikillinen lahjakkuutensa ilmeni heti. Wolfgang sävelsi ensimmäisen varsinaisen sävellyksensä G-duuri menuetti (KV 1) kuusivuotiaana. Elinaikanaan Wolfgang ei saanut säveltäjänä riittävästi ymmärrystä ja hyväksyntää, näin jatkuva rahapula vaivaa, sairaus vie viimein voiton ja hän kuolee 35-vuotiaana 5.12.1791. Viimeisinä töinään sairauden aikana hän sävelsi oopperan Taikahuilu ja kuolinmessun Requiem, joka jäi osin kesken. (Aukeantaus 2006,167–169.)

Monelle taide on saattanut ilmaantua elämään harrastuksen muodossa. Tämä harrastus saattaa toimia työn ohessa vaihtelun tuojana ja jaksamista tuovana elementtinä. Taideharrastus antaa iloa

ja mielihyvää tekijälleen. Moni harrastajataiteilija voi luoda merkittävää ja koskettavaa taidetta. Taidetta tehdessä yksilö saattaa päästä flow-tilaan. Tähän tilaan pääseminen ei edellytä sitä, että taide pitäisi olla tietyn kriteerin ylittäviä laadullisesti. Flow-tunne on yksilön sisäinen kokemus hänen tehdessään itselleen mielekästä tehtävää. Tätä huippukokemusta Kari Uusikylä käsittelee kirjassaan Lahjakkuus seuraavasti.

Flow on huippukokemus, onnellisuuden tila. Jokaisella on mahdollisuus päästä siihen, kun löytää itselleen harrastuksen tai työn, joka todella kiinnostaa. Flow edistää toistuessaan yksilön persoonallisuuden eheyttä. Flown perusedellytys on, että ihmisen kyvyt ja taidot ovat sopuinnussa tehtävän vaativuuden kanssa. Kun lapsi aloittaa soittamisen, urheilemisen tai matematiikan opiskelun, helpoista tehtävistä selviytyminen voi tuottaa hänelle syvää tyydytystä. Kun taidot karttuvat, tulee tehtävien vaikeutua. Jos tehtävät ovat ylivoimaisia, ihminen ahdistuu. Näin käy usein koulussa ja valitettavasti myös harrastuksissa, kun vanhemmat, ohjaajat tai opettajat ovat liian vaativia. (Uusikylä 2020, 133.)

Taitoihin nähden liian helpot rutiiniharjoitukset aiheuttavat ikävystymistä ja ehkä harrastuksen loppahtamisen. Ihanteellisessa tapauksessa luova yksilö työskentelee kykyjensä ylärajoilla, mutta tehtävän vaativuus ei ylitä niitä. (sama)

Flow-tilaan päästäkseen yksilö suuntaa tietoisesti henkistä energiaansa tavoitteiseen toimintaan. Kun alkaa toimia keskittyneesti, ajantaju häviää ja yksilö tuntee kaiken aikaa hallitsevansa tilan. Hän etenee johdonmukaisesti kohti tavoitettaan, ja valkoinen kangas täyttyy väreillä tai tutkielma tai runo saa hahmon. (sama)

Olemme ajatustemme vankeja. Keskimäärin aivomme tuottavat 60 000 ajatusta päivässä. Ajatuksiin vaikuttavat muun muassa meidän aistimme, esimerkiksi näkö, kuulo, haju ja tunne. Lisäksi kokemusmaailmaamme yhtyy päivittäin uutta informaatiota vuorovaikutuksen myötä ympäristöstä ja ihmisistä. Lisäksi oman mielen tunteet, pelot ja ajatukset hallitsevat ajatuksiamme. Näiden sisäisten ja ulkoisten havaintojen kautta luomme omaa maailmaamme taiteeksi ja jaamme kokemuk-siamme ympäröivästä maailmasta muiden koettavaksi.

Yhdysvaltalainen kasvatustieteilijä John Dewey on pohtinut taiteen ja kokemuksen välistä yhteyttä. Hän puhuu taidetuotoksesta ja taideteoksesta: taidetuotos on fyysinen, esimerkiksi veistos, maalaus tai sävellys. Taideteos on taideteko eli taiteen tekemä teko, joka on luonteeltaan toiminnallinen

ja koettu. Siihen liittyvät havainnot ja kokemuksen muodostuminen. Tässä merkityksessä taidekokemus ei ole ihmiselle subjektiivinen asia, vaan se on sosiaalisesti rakentunutta tulkintaa. Siinä vaikuttavat muun muassa kokijan elämänhistoria, kulttuuri, asiayhteys, vuorovaikutus, kommunikaatio, kieli ja tekstienväliset suhteet. Taiteisiin osallistuessa syntyvään taidekokemukseen liittyvät henkilökohtaisuus, elämyksellisyys, tunne, tieto sekä kokijan ennako-odotukset ja moniaistiset havainnot. Kokemusta voidaan kuvata spiraaliksi; jokainen havainto on oma kokonaisuutensa, josta aukeaa mahdollisuuksien ikkuna uuteen havaintoon. Uusi kokemus on siten aina aiempien kokemusten sävyttämä, sillä havainnot ovat riippuvaisia ihmisen aiemmista kokemuksista, uskomuksista ja tiedoista. (Lehikoinen ja Vanhanen 2017, 13–14.)

Ymmärtävä psykologia käsittää ihmisen mielen rakentuvan merkityksenannoista ja merkityssuhteista. Mieli merkityksmaailmana koostuu kokemuksista, kuten havainnoista, tunne-elämyksistä, mielikuvista, uskomuksista, arvostuksista ja ajatuksista. Kokemus on tajuavan subjektin ja tarkastelun kohteen välille muodostuva merkityssuhde. Se on kokijalle itselleen merkityksellistä todellisuutta. Kokemukset saavat merkityksensä kielen ja sosiaalisen maailman kautta, samoin kuin suhteessa niihin todellisuuksiin, joista kokijan elämäntilanteet rakentuvat. Näin kokijan on myös mahdollista kuvata ja jakaa kokemuksiaan toisille. (Lehikoinen ja Vanhanen 2017, 13–14.)

3 TUTKIELMAN TOTEUTUS

Tein haastattelun 29.1.2022 Jorma Hynnisen kotona Leppävirralla. Tallensin haastattelun sekä video- että äänitallenteelle. Kysymykset toimitin Jorma Hynniselle viisi viikkoa aikaisemmin niihin tutustumista varten. Haastattelutilanne oli välitön ja luonteva. Kysymykset pyrittiin käymään läpi kysymysjärjestyksessä, mutta luovasti tarina polveili aiheesta toiseen, ja asia aina nitoutui olennaiseen eli taiteeseen ja luovuuteen. Haastattelumateriaalia tuli äänitemuotoon noin kaksi ja puoli tuntia.

Päätin toteuttaa haastattelun edellä mainitulla tavalla, koska kysymykset olivat laajoja ja niihin vastaaminen kirjallisesti olisi vienyt kohtuuttoman suuren ajan haastateltavalta. Toinen tärkeä seikka oli se, että näin haastattelun toteutus mahdollisti laajemman ja monipuolisemman lopputuloksen. Tällainen keskustelumuotoinen haastattelu antoi vastaajalle mahdollisuuden vapaaseen assosiaatioon sekä rikkaaseen vuorovaikutukseen haastattelijan ja haastateltavan välillä.

Kysymykset oli laadittu aihealueittain niin, että haastateltavan oli johdonmukaista ja helppoa vastata niihin. Lisäksi kysymyksiä oli hyvä katsoa kokonaisuutena työn aiheeseen ”Taiteen ja luovuuden synty Laulajan mielenmaisemia” liittyvänä. Minun jo ystävydeksi muodostunut suhteeni professori Jorma Hynniseen toi haastattelutilanteelle vapaan ja rennon ilmapiirin. Tunnelmallisessa vanhassa koulurakennuksessa taiteen ympäröimänä tunnelma oli maaginen. Aikaisemman opinnäytetyöni ”Laulajan lavakarisma Jorma Hynnisen näkemyksiä ja kokemuksia karismasta” oli hyvä pohja tälle uudelle aiheelle ja kohtaamiselle. Edellisen työn muistot siivittivät haastattelua luovasti ja jouhevasti eteenpäin.

Haastateltavan kanssa oli erittäin antoisaa käsitellä meille molemmille rakasta aihetta. Maalaus- taide ja musiikki polveilivat aiheen ympärillä luontevasti. Kuitenkin musiikki ja laulu säilyivät keskiössä. Haastateltava oli ammattitaitoinen ja perusteellinen aihepiirin läpikäymisessä, joten näin vastauksia oli helppo hyödyntää lopullisessa työssäni. Haastateltava vastasi kysymyksiin värikkäästi ja rikkaasti, ja vastauksista kuului vankka omakohtainen kokemus ja aihepiirin tuntemus. Hän käytti paljon esimerkkejä ja perusteli vastauksia monelta kannalta. Haastattelun litteroinnin suoritin kuvattalenteelta yksi yhteen Hynnisen vastauksien mukaan. Haastattelumateriaalia tuli litteroinnin kautta 13 sivua.

Haastattelun pohjalta referoin ja analysoin meidän lapsuutemme kokemuksia ja tarinoita, miten ne vaikuttivat meidän valintoihimme elämässämme. Matka lapsuudesta aikuisuuteen kulki monien eri vaiheiden kautta kummallakin laulajan ammattiin. Haastattelumateriaali antoi kysymyksiin vastauksia, ja sen pohjalta käsittelemme aihealueittain työni johtopäätöksiä teorian tietoon nojaten.

4 LUOVUUDEN JA TAITEEN KOKEMINEN

Syventyessäni tekemään jotain huomaan, että siitä syntyikin ihan muuta, mikä oli tehtävän lähtökohta ja ajatus. Tällainen omakohtainen kokemus saattaa inspiroida niin, että on tarve tehdä asia uudelleen. Tulee tunne, että tämä on koettava uudestaan ja uudestaan.

Psykoanalytikko Tor-Björb Hägglundkin kuvaa luovan toiminnan luonnetta seuraavasti. ”Siihen kuuluu jo sen määritelmänkin mukaan jotakin uutta, jopa odottamatontakin ja sen vuoksi ennakoimatonta. Siitä syystä sitä on vaikeata kuvata kausaliiteetin ja determinismin käsittein” (Hägglund 1978, 6).

Jorma Hynninen toi oman luovuuden ja taiteen kokemuksensa muistelemalla laulukoetta lapsuudesta. Hän oli suuresti ihmetellyt sitä, miten hänen äänensä soi tuolla tavalla ja saavutti aikaan vibraton, jota siinä iässä ei tiennyt vielä olevankaan. Tämä luovuuden ilmentymä ja odottamaton kokeminen vibratosta vaikutti Hynnisen kokemusmaailmaan hyvin merkittävästi.

Periaatteessa minä olin hyvin ujo, eli minä olin ujo perusluonteeltani ja peruskäyttäytymiseltäni. Mutta siellä laulukokeessa mä koin, että tässä on sellainen paikka, joka antaa erityisen tunnelman minulle itselleni ja jotenkin minun oma laulamiseni se siinä kokeessa tuntui, että miten minun ääneni soi tuolla tavalla. Tommonen vibrato, jota en tiennyt olevankaan. Miten se toimii noin ihan erityisellä tavalla verraten, kuin minä puhun ja yksinäni lauleskelen. Ilmeisesti se jännitystilanne mikä siinä oli, aiheutti tällaisen ylimääräisen, että sitä alkoi esittää sitä taidetta ja sitä tavallista koululaulua ja siitä tuli jotain erityistä. No mullahan oli sitten kymppi laulusta. Niin kuin sanoin, olin aika ujo ja en pyrkinyt mihinkään tällaisiin esiintymistilaisuuksiin. Esimerkiksi oppikoululuokan toverit ovat jälkeinpäin ihmetelleet: ”Miten sinusta on tullut tuommoinen laulaja? Ethän sinä laulanut koskaan, eikä me tiedettykään, että osaat laulaa.” Vaikka lauloin siellä laulukokeessa ja sain kympin. En tietoisesti hankkiutunut näihin teinikunnan näihin esittäjähahmoihin tai muihin. (Hynninen 2022.)

Tiedustelin Hynniseltä hänen kokemuksiansa, jotka lapsuudessa olivat jääneet mieleen hämmäntävinä ja yllättävinä kokemisina.

Luonnolla ja luonnossa vaihtuvilla ilmiöillä oli hirveän tärkeä merkitys. Sellainen yksityiskohta muun muassa lapsuudesta muistuu. Jostakin syystä makasin hangessa selällään ja katsoin taivasta. Se oli yhtäkkiä kummallinen elämys ja tunnelma, että tässä on kuin joku lumienkeli. Talvella saattaa yhtäkkiä tulla sumua, ja vaikka oli kylmä, sellainen sumu-usva lähipelloilla, tuntui, että tässä on nyt jotain aivan erityistä kokemusta, mitä luonto antaa. Tavallaan luova mielikuvitustapahtuma tämäkin. (Hynninen 2022.)

Oli mielenkiintoista kuunnella haastateltavan kokemuksia lapsuudesta ja luovuuden kokemisesta. Löysin paljon yhtäläisyyksiä meidän elämästämme. Molemmilla kuvataide ja musiikki ovat olleet vahvoja kiinnostuksenkohteita lapsuudesta asti. Lapsuuden maisemat, luonto ja ympäristö innostivat molempien mielikuvitusmaailmaa. Kodin harmoninen ja turvallinen ilmapiiri lapsuudessa mahdollisti vapaan mielikuvituksen käytön ja luovien mielikuvitusleikkien toteuttamisen.

Hynnisenkin mainitsema yksinäisyys lisäsi mielikuvituksen käyttöä lapsuudessa. Oma luova ilmaisu saattaa ilmaantua erilaisuuden kokemisena lapsuudessa: kykenenkö minä vain tähän? Tämä erilaisuuden kokeminen lapselle voi olla omaa mieltä hämmentävääkin, kuten esimerkiksi Hynnisen kokemuksessa laulukokeessa. Luokkakavereiden reaktio ei ollut yhtäläinen Hynnisen oman kokemuksensa kanssa. Vanha sananlasku ”Ei ole koiraa karvoihin katsomista” pätee tähänkin. Ujo ja vaatimaton voi olla luova, lahjakas ja taiteellinen sielu. Luovuus ja ilmaisuvoima lähtevät ihmisen sisältä, omasta kokemusmaailmasta. Siihen ilmaisuun yhdistyvät yksilön lahjat ja taito luoda uutta, joka lapsenakin saattaa näkyä taiteena.

Erilaisuuden kokeminen itsessä ja sen tiedostaminen ohjaa lasta siihen, että hän hakee ympärilleen ihmisiä, jotka häntä ymmärtävät, huomioivat ja arvostavat. Lapsi tarvitsee aina kasvaakseen terveeksi aikuiseksi turvallisia vanhempia ympärilleen. Tämän kaiken lisäksi lapsen erilaisuuden huomioiminen, nimenomaan luovuuden ja taiteellisuuden huomioiminen innostaa lasta oman lahjakkuutensa äärellä.

Hägglundin näkemyksen lahjakkaista ja luovista henkilöistä voi hyvin yhdistää Hynnisen kokemusmaailmaan ja itseeni. Olin lapsena erittäin herkkä ja pelokas. Kohtaaminen erään vanhemman Veikko-nimisen miehen kanssa lapsuudessa oli suuri johdatus, ja se toi mukanaan turvallisen aikuisen, jota tarvitsin sillä hetkellä elämääni. Veikko vahvisti minun itsetuntoani ja loi uskoa siihen, että kyllä sinä pystyt ja pärjät elämässä. Hän katsoi pienen pojan sisäiseen maailmaan ja ymmärsi minua. Uskalsin olla omaa itseni: haavoittuvainen ja herkkä. Veikon kanssa kohtaaminen lapsuudessa viiden vuoden ikäisenä oli mielestäni elämässäni käännteentekevä. Millainen elämäni olisi ilman Veikkoa ollut?

Kohtaaminen Veikon kanssa oli tärkein turvaa tuova hetki lapsuuden ajaltani. Muutimme Veitsiluodosta Simon Viantielle, ja leikit uusien naapurinpoikien kanssa alkoivat. Veikon ja meidän kotimme välissä asusti Karhulan mummo, jonka luona kävimme usein kylässä. Sattui, että Karhulan mummo

ei ollutkaan kotona ja jäimme ulkokuistille minua vanhempien naapurinpoikien ja isoveljeni kanssa leikkimään. Isot pojat päättivät kiusata, ja tulin kiusatuksi kuistilla: pojat eivät päästäneet minua pois sieltä ja aloin itkemään. Samaan aikaan Veikko käveli kujaa pitkin kaupasta kotiin ja kuuli itkuni. Veikon vihainen ääni kantautui korviini: hän ajoi isommat pojat pois tilanteesta ja pääsin vapaaksi kuistilta. Veikko lohdutti tapahtuneen jälkeen minua ja sanoi: ”Ota kivi tuosta maasta ja heitä perään.” Tämä kohtaaminen valoi minuun taistelutahtoa ja lohtua, mikä tuntui turvalliselta ja hyvältä. Lähdimme Veikon luokse, jossa hän teroitti minulle pienen morapuukon ja sanoi: ”Jos tulevat vielä kiusaamaan, lyö tällä puukolla.” Kotiin saavuttuani kerroin isälle Veikon terveiset. Isä ei ihan ollut samalla linjalla itsensä puolustamisen suhteen, vaan tylsytti kärjen puukosta. Puukon kuitenkin sain itselleni, ja se oli merkittävä itsetunnon jatke viisivuotiaalle miehenalulle.

Veikon koti tuli minun toiseksi kodikseni ja sain elää upeita vuosia luovassa ympäristössä puutarhurin ja läheisen ystävän kanssa hänen elämänsä loppuun asti. Pihapiiri hänen luonaan ja kotonani olivat turvallinen, inspiroiva kasvuympäristö, joka innoitti minua itsensä toteuttamiseen. Puut, metsä, joki ja meri olivat mielenkiinnon sekä inspiraation lähteitä ja leikkipaikkoja. Roolileikit, erityisesti Tarzan-leikki veivät minut mukanaan.

”Taiteellisesti lahjakkaat ja luovat henkilöt ovat erilaisia jo varhaislapsuudesta lähtien ja he etsivät aktiivisesti sellaisia kohteita ja ihmissuhteita, jotka tunnustavat heidän erikoislaatuisuutensa ja lahjakkuutensa” (Hägglund 1978, 6).

4.1 Luovuus lapsuudessa

Minua on aina kiehtonut lapsen luovuus. Lapsi on hyvin luova. Hän oppii ja kehittyy vauhdilla oman luovuutensa ansiosta. Tähän tietenkään edellytetään turvallista ympäristöä, missä lapsen ei tarvitse pelätä ja kokea turvattomuutta. Hägglund mainitsee, että tietyllä suhtautumisella lapsiin ja tietyin asentein voidaan joko edistää tai tukahduttaa lapsen luovia kykyjä. Tähän vaikuttaa se, miten lapsi sisäistää kuvan itsestään ja mahdollisuuksistaan saada hyväksymistä luovalle vuorovaikutukselleen. Usein luova kyky on kytkeytynyt läheisesti johonkin toimintaan tai yhdessäoloon. Jollakin toisella alueella yksilö voi olla varsin estynyt ja rajoittunut.

Luovuus on psyykkinen tapahtuma: ideoiden, ajatus- ja tunnekuvien yhdistelmä ja vielä paljon enemmän. Se sisältää henkilön omakohtaisuuden, yhdistäen luovan luotuun. Vain ihminen pystyy psyykkiseen luovuuteen (Hägglund 1978, 6).

Winnicottin mukaan luovan kyvyn perusta luodaan jo varhaisessa äiti-lapsi -suhteessa. ”Lapsen ensimmäinen suhtautuminen ympäristöönsä on hänen ns. siirtymäobjektinsa, joka on lapsen ensimmäinen todella tärkeä lelu. Tästä esineestä hän kehittää mielessään erilaisia ajatus- ja tunnekuvia, jotka hän välittää toiselle henkilölle, tavallisesti äidille. Äidin mielessä heräävät lapsen lelusta toisenlaiset kuvat, jotka hän taas puolestaan välittää lapselle. Millä tavalla tämä vuorovaikutus lelun herättämien mielikuvien ja leikin sisällöstä tapahtuu, kuinka intensiivinen ja merkityksellinen se on, määrää pitkälti lapsen myöhemmän kyvyn aikuisenakin suhtautua ympäristöönsä; tapahtuuko se vapauttavalla luovalla tavalla vai pyrkiikö hän pääasiallisesti sitomaan ahdistustaan erilaisin suojauskeinoin. Luova kyky on siten mm. kykyä pitkälle sietää epämääräisyyttä, ahdistusta ja odotusta sitomatta sitä liian varhain mihinkään pysyvään muotoon, kunnes oma luova muunnos on syntynyt” (sama, 7).

Jorma Hynninen kertoi laajasti lapsuuden ajasta ja siitä ilmapiiristä, mikä hänen luovuuttaan on edesauttanut. Hän pohti luovuutta oman lapsuudenkokemustensa kautta.

Yleensä kun noin luovuus jollakin kehittyi ja jollakin sitä on jo ennestään, sitä on hyvä pohtia, mitkä seikat siihen on vaikuttaneet. Onko ne sitten geeniperäistä? Varmasti on, jos kasvatustopin luento muistelee, niin 60–50 % on geneeissä ja toinen puoli on sitten opittua ja kokemusten kautta siirtynyttä tässä persoonallisuudessa. Tietysti silloin kaikki vaikuttaa ihmiseen. Jo lapsesta lähtien vaikuttaa, millainen ihminen meistä kehittyi. Jos on hyviä vaikutteita, saattaa tulla pikkuisen parempi ihminen, jos on huonoja vaikutteita, saattaa kaikki mennä pilalle. Mikä luovuuteen erityisesti vaikuttaa, niin sille täytyy olla hedelmällinen ilmapiiri oikeistaan kodissa jo. Eli saa rauhassa omaa mielikuvitusta käyttää ja kehittää. Omalla kohdalla jos halusi opiskella. Minulla jo aika pikkupoikana alkoi kiinnostus tähän piirustukseen, äiti auliisti kustansi minulle ABC-piirustuskoulun ja tällä tavalla. (Hynninen 2022.)

Kodin henki oli tällä tavalla, vaikka se oli ihan tavallinen maalauskoti. Tämä vaikutti siihen ja se on tärkeä asia, että rauhassa lapsi voi niinku kuvitella ja eläytyä niihin asioihin, mitkä tuntuvat mielenkiintoisilta ja jännittäviltä. Sitten toinen asia, mikä minulla on henkilökohtaisesti vaikuttanut. Meidän kotitalomme oli pikkuisen syrjässä siellä, Sorsakosken alajuoksun tienoilla ja omat sisarukset olivat paljon vanhempia, veli kuusi vuotta vanhempi ja vanhempi sisko kaksitoista vuotta vanhempi ja nuorempi sisko oli kahdeksan vuotta nuorempi. Perheessä ei ollut oikein niin kun lapsuuskavereita sillä tavalla. Muistan kyllä, että isovelji Osmo piti minua mukana ulkoleikeissä sillä tavalla, kuitenkin se tavallaan oli yksinäinen lapsuus siinä mielessä että, just niin kuin luonto, luonnon vaihtuminen, kevät tuli, hanget sulivat ja tuli päiviä ja tämä vuotuinen rytmi. Tämä tavallaan ruokki sitä mielikuvituselämää ja tunnetta, että tässä ollaan luonnon kanssa nimenomaan vahvassa yhteydessä, ja talvet olivat

vielä ankarampia kuin nykyisin. Kaikki vuodenajat ovat olleet minulle hyvin läheisiä ja erilaisia. (Hynninen 2022.)

Hynniselle turvallinen kodin ilmapiiri oli äärimmäisen tärkeää, jopa tärkein lapsuuden muistoista luovuuden synnylle. ”Mikä luovuuteen erityisesti vaikuttaa, niin sille täytyy olla hedelmällinen ilmapiiri oikeistaan kodissa jo, eli saa rauhassa omaa mielikuvitusta käyttää ja kehittää” (Hynninen). Kodissa tuettiin ja kannustettiin luovaa lasta hänen kiinnostuksensa kohteita silmällä pitäen. Ikaerot sisaruksiin olivat suuret ja hän koki elävänsä yksinäistä lapsuutta. Luontoyhteys oli tärkeä hänelle ja eri vuodenajat ruokkivat hänen mielikuvitus- ja tunne-elämäänsä.

Oma odottamaton luovuuden kokeminen tapahtui minulle ollessani yhdeksän vuoden ikäinen. Veikon öljyvärimaalit löytyivät ullakolta, ja samalla löysin Veikon tekemiä maalauksia. Kerroin jo edellä Veikosta, joka oli merkittävä ystävä ja lapsuuteni muusa, joka ymmärsi innostunutta poikaa, jota kiinnosti kaikki ihmeelliset asiat. Veikko antoi auliisti neuvoja, miten värien kanssa menetellään. Välittömästi halusin kokeilla maalaamista, minkä Veikko minulle soi. Vanerilevyn palanen toimi maalaus pohjana, ja tarkoitukseni oli vain siirtää väriä tuubeista levyille, mutta huomasin, että sain teollani aikaan realistisen kuvan, joka esitti ”puun kantoa”. En tarkoittanut luoda tai piirtää mitään, mutta pohjalle ilmestyi realistinen aihe. Tämä kokeminen sai minut innostumaan kuvataiteesta. Tapahtui sama, mikä Pablo Picassolle: en etsinyt vaan löysin jotakin.

Pablo Picasson tiedetään tokaisseen, että ”hän ei etsi jotain vaan löytää jotain”. Vasta kun hän löytää sen, mitä sitten löytääkin, hänelle valkenee, että juuri tämä on sitä, mitä hän itse asiassa etsikin. Tämä Picasson mainitsema kokemus kuvaa hyvin luovaa hetkeä. Maailmaan syntyy jotain, mitä sillä ei todella ennen ollut - edes sen vertaa, että sitä olisi osannut etsiä. (Kurkela 1997, 399–400.)

Picasson tapaa luonnehtia työtään löytävänä, ei-jotain-tiettyä-etsivänä taiteilijana muistuttaa suuressi edellä luonnehdittu vauvan tapa luoda itselleen turvaa ja tyydytystä tuottava objekti: jäsenytymätön kaipaus, löytäminen, valaistus ja varmuus, tyydytys ja rauha. Molempien mielestä löytyy epäintentionaalinen kaipuu ja luovan prosessin kautta sen tyydyttäminen. (sama.)

4.2 Taiteen ja musiikin kosketus sisälläsi

Mitkä tekijät saavat lapsen suuntautumaan luovalle ja taiteenalalle? Itselleni merkittävä kosketus musiikin vaikuttavuudesta syntyi nuoruudessa. Olin käynyt laulutunneilla Helli Toivialan oppilaana kansalaisopistossa vuoden verran, ja oli tulossa opiston opiskelijoiden kevätkonsertti Simoniemen koululla vuonna 1979. Konsertissa lauloin ”Yksi ruusu on kasvanut laaksossa”. Suhteellisen kovan jännityksen lomassa havaitsin naapurin tädin, Leila Postin itkevän. Lauluni kosketti häntä, mistä hän kiitteli esityksen jälkeen. Tässä kokemisessa oli jotain yhtäläisyyttä lapsuuden kuvataiteen tekemiseen. Toisessa teoksessa syntyi ”puun kanto” ja laulun seurauksena ”kyyneleet”.

Nämä taide-elämykset ovat säilyneet mielessäni hyvin merkittävinä muistoina. Näissä tapauksissa oli jotain yllättävää, odottamatonta ja merkityksellistä, jotka tekivät suuren vaikutuksen minuun. Myös se elementti, että minä saan tällaista aikaan, antoi sisäistä vahvuutta ja sitä kautta itsetuntoa. Tämä kiehtova maailma, mitä se minussa herätti, on omalle kohdalleni tuonut taiteellisuuden luovuuden janon elämäni ja myös monien vaiheiden kautta ammatin.

Hynninen kuvasi haastattelussa monia kokemuksia, jotka olivat taiteilija-ammatin alkusiemeniä. Niihin siivittivät monet hankaluudet kansakoulu- ja oppikouluopinnoissa. Lisäksi piirtäminen ja taide kiehtoivat häntä erityisesti. Tähän häntä myös tuettiin ja annettiin sille mahdollisuus toteutua. Yksinäinen lapsuus ilman leikkikavereita mahdollisti mielikuvituksen lisääntymisen. Nämä leikkien avulla toteutetut mielikuvitusleikit ja ideat leikeille ovat lapsen rikasta luovuuden kokemista ja itseilmaisua jo lapsuudessa.

Järvenrannalla oli tämä meidän mökkimme siellä Sorsakoskella, niin sitten sehän saneli, mitä siinä tapahtui leikki-mielikuvituselämässä. Mainitsin, että olin yksinäinen, koska naapureissakaan ei ollut samanikäisiä kavereita, eli ne ajatukset kehittyivät oman mielikuvituksen kautta ja myös mielikuvitusystävät. Muistan, myös mulla oli kilpahiitoja koko ajan täysin mielikuvitushenkilön kanssa. Nimeltään hän oli muistaakseni Jorma Koponen, eli sillä oli ihan oma nimi tällä mielikuvituskumppanilla, jonka kanssa hiihdin kilpaa pellolla. Eli mielikuvitukselle piti keksiä jopa tällaisia pikku valheita. Ne olivat myös motivaattoreita itselle. Kaikki tällainen on hyvin vahvasti jäänyt mieleen. Kaikissa haastatteluissa olen sanonut nämä, mitä lapsuudesta on vahvasti jäänyt mieleen. Rannassa oli korkea ruohikko tietysti ja syksyllä se lainehti tuulessa se ruohikko ja siellä oli vanha iso lumiaura, joka oli jäänyt sinne. Minä istuin siellä aurassa ja kuvittelin, että tässä mennään nyt valtamerellä näiden laineiden keskellä, ja näin hyvin maisemallinen tunne on jäänyt mieleen.

Mainitsin tästä perhepuolestani ja perheen osuudesta tässä lapsuudessani, niin se oli hyvin harmoninen. Isä oli juuri tullut sodasta, ja olin tietysti isän kaveri tietysti kaikissa, illalla halkojen hakkaaminen liiterissä lyhdyn valossa, eli tämmöistä touhua isän kanssa. Nämä

loivat sitä minun mielestä tavallaan sellaista hedemällistä kasvuympäristöä ja kasvatti mielikuvitusta ja oman mielikuvituksen käyttämistä ja kokemista, miten erilaisia tilanteita ja tapahtumia sai kokea ihan henkilökohtaisesti. Kavereita kun ei sillä tavalla ollut lähistöllä, niin kaikki piti luoda itse. Tämä on niin kuin kiteytettynä tämä homma. Tämä oli minun oman taiteilijakseni kasvun alkusiemen. Se lähti lapsuudesta, eli otollinen kasvuympäristö ja ilmapiiri ja tämä pakollinen itse keksiminen ja eläytyminen. (Hynninen 2022.)

Oman lapsuuteni mielikuvitusleikit kiteytyivät Tarzanin hahmoon. Olin koko kylän Tarzan, jonka kaikki tiesivät ja äänestä tunsivat. Leikin Tarzania kesällä ja talvella. Talvella lumenpainosta kaarelle taipuneet puut toivat viidakon mieleen. Ne houkuttelivat hyppelemään oksalta oksalle. Tuomiviantienjoen varrella houkutteli kesällä oksille istumaan ja haaveilemaan hedelmistä, joita sitten ripustin puuhun roikkumaan. Veikon luona kanitarhasta metsästin kanin, jonka nyljin ja luonnon tulella paistoin ateriaksi. Uppouduin hyvin voimakkaasti tähän maailmaan ja nautinto oli mitä ihanin.

4.3 Muusa

Taiteen kentässä puhutaan useasti muusasta ja muusan merkityksestä. Muusa on innoittaja, monesti mahdollistaja, jolla on vankka usko taiteilijan kykyihin. Muusa voi olla myös turvaa antava ja mahdollisuuksia luova, eli hyvin merkityksellinen henkilö taiteilijalle. Psykologisessa mielessä muusa ymmärtää taiteilijan persoonallisuutta ja yksilöllisyyttä. Muusalla voi olla kauaskantoinen vaikutus taiteilijan menestykseen ja saavutuksiin. Muusa voi ymmärtää herkkää ja eriskummallista taiteilijanalkua. Juha T. Hakala käsittelee kirjassa *Luova prosessi tieteessä* moniulotteisesti luovuutta. Luova ihminen saattaa olla erilainen ja hänen luovuutensa voi olla vaarana harmonialle. Luovuus, kuten kaikki muutkin inhimilliset piirteet, on äärimilleen kehittyneenä ongelmallinen. Hänen mukaansa se saattaa olla vaarana totutulle harmonialle. Poikkeavuus voi olla mielestäni ongelmallinen niille, jotka eivät ymmärrä erilaisuutta. Kummallisuus saattaa pelottaa ja siinä on uhka Hakalan mainitsemalle tasapainolle.

Itselleni Veikko oli turvan ja mahdollisuuksia luova persoona. Hän antoi minun tutustua asioihin ja ihmetellä elämän monimuotoisuutta. Syvälliset keskustelut elämästä ja elämän mysteeristä rikastuttivat minun mielikuvitusmaailmaani. Veikko valoi rohkeutta herkän pojan mieleen, että sinä pystyt ja pärjät. Minulle Veikko oli muusa, mitä parhaimmassa merkityksessä. Hynninen nimesi muusakseen oman äitinsä. Hän oli turvallinen ja ymmärsi häntä. Lisäksi hän oli musikaalinen kuorolaulaja ja omasi kauniin lauluäänän. Lisäksi hän mainitsi Hanna Turakaisen, sosiaalidemokraatin ja järjestöihmisen, joka oli hyvin sivistynyt. Hanna huomasi hänen kiinnostuksensa piirtämiseen. Hannasta minulla tulee mieleen Veikko.

Niin kuin kerroin, tämä piirustusharrastus oli virinnyt jo aikaisemmin itse asiassa. Sekin sai potkua meillä kylässä käyneeltä sorsakoskelaiselta mummolta, joka oli kulttuurihenkinen Hanna Turakainen, sosiaalidemokraatti ja tavallaan järjestöihminen myöskin, mutta hyvin sivistynyt. Kävi siellä äidin kanssa keskustelemassa ja tiesi, että minä olin kiinnostunut piirtämisestä, toi minulle Akseli Gallen-Kallelan piirustuksia -kirjan ja tämä oli isku kanssa. Minä aloin kopioimaan tavallaan niitä Gallen-Kallelan piirustuksia ja tuota ja sitten myös siellä myös oppikoulun ja keskikoulun yläluokilla sattui olemaan innostunut piirustuksen opettaja. Nuori ylioppilastyttö kylläkin, mutta veti sillä tavalla kivaa henkeä siihen. Niinpä minä suorastaan päätin, että matematiikka ja nämä turhat aineet, minä en tarvitse niitä koskaan! Minusta tulee taiteilija. (Hynninen 2022.)

Hynninen katsoi, että hänen esikuvansa elämän eri vaiheissa ovat toimineet myös muusana hänelle. Lisäksi perheen puolesta hänellä oli täysi vapaus tehdä tätä ammattia, johon mahdollisti hänen vaimonsa Reetta. Hänkin oli määrätynlainen muusa. Hän hoiti perheen kaikki asiat ja mahdollisti taiteen tekemisen. Hän sai vertauskuvallisesti Reetalta ”lusikalla suuhun” ja sai elää vain tälle omalle taiteelle.

No ne vilahtelivat nämä opettajat määrättyllä tavalla esikuvina, jopa kansakoulun opettaja, kansakoulun luokanopettaja oli sellainen innostava juuri tällä luovalla puolella ja sitten tämä Hanna Turakainen, vanha täti tavallaan esikuvana ja innostavana muusana jollakin tavallaan antoi impulssin. No sehän täytyy tässä yhteydessä mainita minulla, oli perheen puolesta täysi vapaus tehdä tätä ammattia. Reetta hoiti kaikki käytännön asiat. Minä vertauskuvallisesti lusikalla suuhun sain elää vain tälle omalle taiteelle. Vaimo oli määrätynlainen muusa hoitamassa kaikkea sitä, mitä tuota ei ollut tarpeellista minun taiteellisen tekemiseni kannalta, hän hoiti ne.

Varsinaisia sellaisia laulullisia esikuvia ei hän voinut välttää, että ei olis Dieskauta ihailu. Tosin, kyllästyin melko pian hänen maneereihinsa, jota olen aina rohjennut sanoa. Mutta yliveraisen lahjakas kuitenkin ja musikaalinen, kyllä hän oli määrätynlainen hyvässä ja pahassa esikuva. No kuvataiteen puolella Akseli Gallen-Kallela oli Jumala tälle vuosituhannele asti. Se oli oopperaurani huipennus, kun sain esittää häntä monologioopperassa ja näitä taiteilijarooleja oli useampiakin. Sitten tuon lavasteen kappaleen Matthias Gunevaldin maalauksesta siis Mathis der maler -opperasta, joka oli kansallisoopperassa 70-luvun loppupuolella.

Siellä syntyi innostus, mitä voi olla moderni ooppera ja moderni oopperamusiiikki myöskin. Siitä lähti innostus Salliseen ja Rautavaaraan. Näihin omiin oli tarve panostaa ja osallistua kehittämiseen, siihen että miten Suomessa voidaan oopperataiteella mennä eteenpäin myöskin unohtamatta klassista oopperapuolta. Siihen tuli tilaisuus sitten, kun olin johtajana ensin kansallisoopperassa ja sitten Savonlinnassa vielä. Näiden herrojen kanssa oli hyvin läheinen yhteistyö. Ensin oli tämä mestari Matisse sitten oli Vincent van Gogh, jonka Rautavaara sävelsi. Vielä oli tämä Akseli. Vincent on aina viehättänyt hyvin omaperäisenä ja varmana omalaatuisena, mitä hän toteutti. Nää on sillä tavalla ollut tavallaan näitä muusia ja esikuvia myöskin ja suuri palkinto, että saa esittää niitä sitten. (Hynninen 2022.)

5 MIELEN PROSESSEJA LUOVASSA TYÖSSÄ

Minua on aina kiinnostanut itsessäni erilaiset mielen vaihtelut ja tunnetilat. Milloin olen masentunut, miltä masennus tuntuu? Mikä minua pelottaa? Miksi olen ahdistunut? Olen aina matkustanut ajatuksissani näihin minussa esiintyviin tunteisiin. Taidetta tehdessä käyn samaa dialogia itseni kanssa. Miksi minua kiinnostaa tämä aihe? Miksi kuvaan juuri nyt näillä väreillä teostani? Tämän laulun tunnelma on tämä, haluan tuoda sen esille näin. Tämä runo kertoo ihan itsestäni, koen samalla tavalla.

Ihanus käsittelee taiteen ja elämän mysteeria, joita on totuttu erottamaan toisistaan analyttisen järjen alaisuudessa. Tästä huolimatta Ihanus nostaa esille sen, että ihmiselle aina jää hänen mukaansa askarruttamaan ”mistä elämässä on kysymys” Mitä rakkaus on? Mitä todellisuus? Kuka minä olen, kuka sinä olet? Miksi minä tulen, miksi sinä tulet? Mikä on maailmaa minussa, mikä minuutta maailmassa? Psykologia ja taide tarjoavat vastauksia elämässä. Molemmat luovat jatkuvasti itseään uudestaan” (Ihanus 1995, 214).

Luovassa prosessissa heittäydyn vallitsevan tunteen äärelle ja unohdan usein muun maailman ympärilläni. Koen hyvin voimakkaasti vain sen tunteen, mitä sillä hetkellä elän. Valmis taideteos ei välttämättä juuri luovan toteutuksen jälkeen tunnu miellyttävältä, kauniilta tai arvokkaalta. Valmistaa työtä arvioidessa jotenkin ihmeen lailla saattaa kokea hyvin vastenmielisiäkin tunteita tuotoksessa. Kun työhönsä saa etäisyyttä ja aikaa, sitä katsoo jo objektiivisemmin ja löytää teoksesta arvoa ja sitä tunnetta, että tuota minä hainkin sitä tehdessä.

Haastattelutilanteessa keskustelimme Jorma Hynnisen kanssa flow-käsitteestä: siitä tunteesta, kun esitystilanteessa pääsee tilaan, jossa esteet häviävät ja tuntuu, että kaikki onnistuu. Hyvin harjoiteltua konserttiohjelmaa esittäessä ääni soi moitteettomasti ja tuntuu, että unohtaa kaiken ympärillä olevan. Tulkintakin hipoo täydellisyyttä. Lisäksi epäonnistumisen pelkoa ei ole, ja tunne on hyvin onnellinen. Lisäksi on vapaa kaikesta ympäristön häiriötekijöistä ja omista kahleista.

Sehän on sitten tietysti aikamoinen trauma, jos ei ole ikään kuin vapaa tämän tekniikan kahleista, eli jotta pääsee täysin eläytymään ja esittämään asiaa, tietysti siinä täytyy olla laulajalla laulutekniikka kunnossa. Joo pikku asia saattaa häiritä ja harhauttaa asian väärälle havainnoinnille ja katkaista sen. Siis kyllä esittämisestä määrättyllä tavalla pitää naut-

tia ja se nautinto tulee siitä, että pystyy menemään täysillä siihen asiaan mukaan välittämättä, tuleeko tässä nyt virheitä, onko täällä paikalla minkälainen yleisö ja miten paljon, minkälaista naamaa siellä näytetään ja miten sen aistii, mitenkä ne ovat mukana tässä esityksessä. Sen muuten aistii aika hyvin. Kansakoulun laulun esitys oli justiin tämä flow-tilanne. (Hynninen 2022.)

Luovaa työtä tehdessä omasta mielestä vapautuu monenlaisia tunteita, jotka parhaimmillaan tuovat korjaavia elementtejä mielen tasolla. Moni raskas tunne, ahdistus, masennus tai paine helpottaa. Monesti taidetta tehdessä unohtaa täysin ympäristönsä ja pääsee niin sanottuun flow-tilaan. Tunne on vapaa ja irti kaikista kahleista, joita mieli on rakentanut oman ilmaisun esteeksi. Tässä tilassa kaikki on mahdollista ja helppoa. Tila on hyvin unenomainen ja onnellinen. Onnistumisen kokemus on tunnetasolla ja teknisestikin lähes täydellistä. Tätä huippukokemusta Kari Uusikylä kuvaa osuvasti. Flow-tilaan päästäkseen yksilö suuntaa tietoisesti henkistä energiaansa tavoitteeseen toimintaan. Kun alkaa toimia keskittyneesti, ajantaju häviää ja yksilö tuntee kaiken aikaa hallitsevansa tilannetta. Hän etenee johdonmukaisesti kohti tavoitettaan, ja valkoinen kangas täyttyy väreillä tai tutkielma tai runo saa hahmon (Uusikylä 2020,133).

5.1 Tarve taiteen ilmaisuun

Nuoren ihmisen mielessä ammatinvalintakysymykset ovat isoja asioita, joita joutuu pohtimaan todella aikaisessa vaiheessa. Olenko valmis päättämään 15-vuotiaana omasta tulevaisuudestani? Mikä minusta tulee isona? Oman paikan löytäminen yhteiskunnassa ja ammatinvalinta ei ole pikku juttu. Ammatinvalintaan vaikuttaa pitkälti se ajatus, mistä työstä saa riittävän toimeentulon ja miehluisan työn itselle.

Taide ammattina saattaa herättää kysymyksen, pystynkö elättämään itseni taiteella? Taideammattia varjostaa epävarmuus toimeentuloa ajatellen. Lisäksi ymmärrys siitä, että menestyäksesi sinun täytyy olla todella lahjakas omalla alalla. Nämä asiat asettavat suuren kynnyksen valita ammatikseen luovan alan. Useasti yksilö opiskelee ensimmäiseksi niin sanotun ”varman ammatin”, josta tietää työllistyvänsä. Näin kävi myös haastateltavalleni Jorma Hynniselle. Itselläni oli sama tie kohti laulopedagogin ammattia.

Itselläni yläasteella ammatinvalintatilanne ei ollut helppo: minua kiinnostivat taidemaalaus ja piirtäminen. Tämän alan kouluihin välimatkat olivat pitkiä. Päätin hakea ammattikoulun puhelinasantajalinjalle ja tähän ammattiin valmistuin vuonna 1982. Ammattikouluopintojen jälkeen

päädyin myyjäksi Kaihdin ja markiisi -liikkeeseen Kemiin. Kaihtimien asennusreissulla Kemin musiikkiopistossa keväällä 1983 tiedustelin sihteeriltä, miten hakeudutaan laulunoppilaaksi tänne. Haku oli juuri käynnissä, ja pyrin siltä istumalta musiikkiopistoon. Koelaulun jälkeen minut valittiin Leena Jutilan oppilaaksi. Olin iältäni 18-vuotias aloittaessani lauluopinnot. Laulaminen kiinnosti, mutta nuori mieli rakensi jo tulevaa avioliittoa Jaanan kanssa. Laulu oli toisarvoinen. Ammattia en halunnut siinä vaiheessa laulusta itselleni, koin sen kaukaiseksi asiaksi silloin. Se kiehtoi, mutta tavoitteet uran tekemiselle siinä vaiheessa eivät olleet päällimmäisenä mielessäni.

Laulutunneilla kävin, kun muistin tai opettaja minua muistutti. Leena saattoi soittaa, että muistathan tulla tunnille. Kahden intohimon äärellä rakkaus vei voiton. Solmimme Jaanan kanssa avioliiton vuonna 1983. Kuvataiteilijavaimoni kanssa meillä oli paljon yhteistä. Molemmat rakastimme taiteita ja toisiamme yli kaiken. Taideharrastuksista tuli antoisia yhdessäolon hetkiä. Olemme saaneet elää hienoja yhteisiä kokemuksia taiteen äärellä. Me olemme olleet toisillemme tärkeitä muusia.

Hynninen muisteli ja kertoi hyvin kauniisti ja tunnepohjaisesti lapsuuden ajasta ja perheen ilmapiiristä. Nämä lapsuuden positiiviset kokemukset siivittivät hänet taiteilijauralle. Hänen piirustusintonsa ja rakkaus musiikkiin syntyi lapsuuden pienistä hetkistä. Hynnisen äiti oli musikaalinen ja lauloi paljon esimerkiksi tehdessään kotitöitä keittiössä. Tämä vaikutti lapsen mieleen positiivisella tavalla. Hän kuvasi hyvin aamun tunnelmia, kun radiossa soi aamunavauksessa ”Laaja aukee Pohjanmaa” -kappale puhallinsoittona. Tämä kaikki vaikutti Hynnisen ”musiikkiystävällisyyteen”.

Piirustus oli oppikoulussa jo hyvin vahva se ykkösaine. Lapsena siis saadut elämykset, jos ne ovat onnellisia elämyksiä, niin ne voi tällä tavalla kantaa pitemmälle ainakin alitajuisesti elämässä. Tämä olisi erityisen tärkeää lasten musiikin opetuksessa, että se lähtisi aika pienenä tavallaan ja positiivisella tavalla. Lapsen luovuutta ei saa millään tavalla häiritä. Jokaisen antaa tilaisuus etsiä oma tiensä sillä ja oma lajinsakin. Vielä sen verran lapsuuden kokemuksista, että äitihän lauloi oikeastaan töitä tehdessään keittiössä siellä tuvassa hyvin usein, että tällainen laulamisen asia jäi niin kuin mieleen kyllä. Hänellä oli hyvin kaunis ääni, lauloi kuorossa ja sillä tavalla. Se siitä, mutta näitä vaikutteita tuli kyllä kotoakin tällä tavalla positiivisia, kuulemisen kautta. Yksi elämys täytyy muistaa myös, joka on varmasti erikoinen. Aamulla isä oli varmasti lähtenyt jo töihin. Äiti oli avannut radion. Siellä tuli aamunavausmusiikkina ”Laaja aukee pohjanmaa” -kappale puhallinsoittona. Tää oli silloin 40-luvulla aamunavaussävel ja kun siihen heräs. Tähän varmaan tämäkin vaikutti siihen musiikkiystävällisyyteen, mikä kehitty. Uskomaton tunne just tämä tämä pohjalainen musiikki. (Hynninen 2022.)

Matka oopperalaulajaksi ei ollut nuorena Hynnisen ensimmäinen tavoite. Hynnisen kiinnostus taiteisiin oli hyvin voimakas. ”Matematiikka ja nämä turhat aineet” – eli kouluaikana hän koki, että

niitä hän ei tule tarvitsemaan koskaan. Hänen vakaa aikomuksensa oli opiskella kuvataiteilijaksi. Keskkoulusta päästyään hän pyrki Ateneumin taideteolliselle osastolle, johon hän ei päässyt sisään. Samaan aikaan oli haku Heinola-seminaariin ja idea sinne pyrkimisille oli, että ammatissa olisi pitkät kesälomat, jolloin voisi harrastaa maalausta mielin määrin.

Kuitenkin opettajan ammatti saattoi olla ihan käytännönkin ajatus ja jopa aika rankkakin ajatus. Joo jos minä lähtisin opettajaseminaariin ja valmistuisin opettajaksi. Sieltä minulla olisi pitkät kesälomat, voisin harrastaa maalausta mielin määrin. Minä tykkäsin opettajan ammatista, neljä vuotta olin kyllä, ei mulla mitään vastaan ollut eikä se mikään hantti-homma sillä tavalla, mutta mä pääsin seminaariin ja taas monta sataa hakijaa ja se oli suuri ihme, kun tuli kirje, että teidät on hyväksytty 20. elokuuta vuonna -60 alkavalle kurssille koeoppilaaksi. Puoli vuotta piti olla koeoppilaana. Niin suurella innolla sitten lähdettiin opiskelemaan kansakoulun opettajaksi. (Hynninen 2022.)

Opiskelun ensimmäinen vuosi Heinolassa oli haastava. Pitkä matka Pieksämäelle omaa seurustelukumppania tapaamaan toi omat haasteensa opiskelulle. Väsymys ja ikävä siivittivät ensimmäisen vuoden opiskelua. Parin solmittua avioliiton Reetta muutti Heinolaan, ja opettajaopintoihin tuli uutta intoa. Opiskeluaika Heinola-seminaarissa mahdollisti luovan työn tekemisen. Kuvataide eli vahvana, ja sitä harrastettiin myös vapaa-ajalla. Heinolan seminaariin pääsyyn vaikuttivat suuresti Hynnisen taiteelliset vahvuudet.

Ensimmäinen vuosi, Reetta meni kampaamoon, ei oltu naimisissa vielä. Reetta meni kampaamoon Pieksämäelle ja minä olin Heinolassa ja viikonloppuisin junalla kötkyttelin Pieksämäelle ja maanantaina aamuna takaisin Heinolaan. Seurauksena tietysti, että loppuviikko odotettiin Pieksämäelle pääsyä ja alkuviikko nukuttiin väsymystä Pieksämäeltä tulon jälkeen ja ensimmäinen vuosi meni vähän kituuttaen siellä Heinolassa. Päätettiin mennä naimisiin ja Reetta muutti sitten Heinolaan, ja opettajaopiskelut pulpahtivat ihan uuteen intoonsa. Ja sielläkin siis vaikutteet, mitkä olivat ihan käytännön opetukset nimenomaan kuvaamataiteessa oli minulle aivan ensiarvoisen tärkeitä. Jouko Lapintie loistava taidemaalari itse, ihana persoonallisuus, hän oli tavallaan esikuvana siellä ja hyvänä opettajana teknisiä asioita, niitä käytiin aika pitkällekin ja kuvaamataidekerhokin oli, jossa oli puheenjohtajana. Koko ajan se painottui minun osaltani niin tähän kuvaamataitoon minun harrastuspuoleni. Seminaari oli hieno laitos siinä mielessä, siellä ei ollut pelkästään teoriaa. Ei istuttu luennolla ja tällä tavalla, vaan oli jokaiselle aineelle lehtorit normaalit, niin kuin ihan tunnit niinku jossakin kansakoulussa tai muussa oppikoulussa. Toinen puoli oli tämä harrastuspuoli, jota tehtiin illalla, kukin omien mahdollisuuksien ja taipumusten mukaan, minulla tietysti se oli kuvaamataito, kuljin kuvaamataidekerhossa. Musiikkikin oli sillä tavalla, että kyllähän mä sinne pääsin sisälle yksinlaulukokeen perusteella, jollakin tavalla ja piirtämisen. Piti näytetunti tehdä, minulle annettiin aiheeksi, opeta sienet. Mä sitten ajattelin, piirrän nopeasti tuohon esitellessäni tuohon taululle ne sienet, kärpässieni, tatti ja niin pois-päin. Tämä oli ikään kuin pieni show ja laulun kokeessa lauloin rakkahin Jeesus Bachin. Ja tuota ilmeisesti meni sekin tosi hienosti. Nämä kaksi asiaa ainakin siihen seminaariin

pääsyn vaikutti ja aika ratkaisevasti myöskin. Joo päätös syntyä taiteilijaksi tuli oppikoulun viimeisillä vuosilla. (Hynninen 2022.)

Hynnisen valmistuttua luokanopettajaksi hän toimi neljä vuotta opettajan ammatissa. Hänen ensimmäinen työpaikkansa oli Karttulassa Kuopion lähellä. Hynnisen laulajanura lähti liikkeelle Matti Tuloiselan kesäkurssilta vuonna 1965. Hän oli iältään silloin 24-vuotias. Lahjakas oppilas oli opettaja Matti Tuloiselalle varmasti mieluinen. Oppilaan ylä-äänien ja korkeiden äänien tuottaminen kiinnosti opettajaa erityisesti. Miten sinä sen teet? Pyysi näyttämään ja katsoi oppilaan suuhun. Humoristinen opettaja harmitteli leikkisästi, että oppilas vie hänen leipänsä. Suuri intohimo ja kunnianhimo vei nuorta Hynnistä vauhdilla eteenpäin lauluopinnoissa. Aktiivinen harjoittelu ja laulurepertuaarin kasaaminen kolmen kurssin seurauksena oli 400 laulua.

Kuulin että Matti Tuloisela -niminen opettaja on mukava ja hyvä. Hänellä oli elementtiopistolla Orivedellä kesäkurssi, pyrin sinne ja pääsin. Matti oli Kuopiossa lehtorina ja minä sain ensimmäisen opettajan paikan Karttulasta Kuopion vierestä. Aloitin Kuopion musiikkiopistossa Matti Tuloiselan oppilaana ja ykköskurssin suoritin heti silloin sen ensimmäisen vuoden jälkeen. Sitten Matti pääsi Sibelius-Akatemian lehtoriksi ja minä hain lähempää paikkaa ja löytyi tämä Lusi. Lusista kävin kerran viikossa Sibelius-Akatemiassa laulutunnit ja pianotunnit. Taneli Kuusisto oli hyvin suurpiirteinen, humaani ihminen ja tiesi, että olen kansakoulun opettaja, perhekin oli jo, kaksi lasta, ja minulla oli vain tilaisuus kerran viikossa käydä siellä. Joo tee ne muut aineet sitten myöhemmin joskus. Eli opiskele nyt vain laulua ja ota ne pianotunnit, niin mä sillä tavalla sain sitten opiskella siellä diplomiin asti. Tai se oli oikeastaan kolmoskurssi, ei se diplomi, koska ei ollut niitä muita aineita. Matti oli hyvä persoona, se auttoi kaikella tavalla oppilaita eteenpäin ja suuri humoristi aina ollut. Tästäkin oppilassuhteesta hän vitsaili koko ajan, esimerkiksi mulla onnistu joku korkea ääni oikein hyvin. Miten sinä sen teet? Näytäpä, ja kahto minun suuhuni. Leikkillisesti harmitteli, että oppilas vie hänen leipänsä. Matti on elossa edelleen, voi henkisesti aika hyvin vielä kuitenkin. Kuopioon menin vuonna -65 eli 24-vuotiaana. Silloin laulun opiskelu alkoi vakavasti. Määrätyllä tavalla siinä oli etua minun tapauksessani, koska se henkinen tausta oli jo olemassa ja määrätynlainen tekniikka, miten opiskellaan asioita, miten siihen paneudutaan, jos meinaa saada tuloksia. Tein sitä hyvin tunnollisesti, jokaiselle tunnille minulla oli uusi laulu, jonka olin itse harjoitellut alkuun. Siellähän tuli hurja repertuaari: yli 400 laulua näiden kolmen kurssin tuotteena. (Hynninen 2022.)

5.2 Taide tarpeiden tyydyttäjänä

Meidän työtämme, harrastuksiamme ja elämäämme ohjaa tarve toteuttaa itseään. Koemme mielihyvää tekemisistämme ja työ tuo tyydytyksen ja tarkoituksen elämään. Minua on kiehtonut aina taiteen erityinen voima mielen tasolla ja miten se saa tapahtumaan jotain poikkeuksellista ja ainutkertaista. Ihmisen tarve itseilmaisuuksiin taiteen keinoin on hyvin henkilökohtaista. Tämä sisäinen

tarve lähtee omasta mielestä, ja taiteeseen siirtyy aina taiteilijan persoonasta jotain omakohtaisia tunnekokemuksia. Tämä ihmisessä tapahtuva luova prosessi on uniikki ja hyvin persoonallinen verrattaessa sitä esimerkiksi luovaan prosessiin tieteessä. Tiedettä ja tekniikkaa kehitetään ympäri maailman samanaikaisesti useiden henkilöiden toteuttamana. Tämäkin työ on luovaa ja tarvitsee yksilön mielikuvitusta ja kekseliäisyyttä.

Puhelimen käyttöjärjestelmään voi mielikuvitusta ja luovuutta käyttäen lisätä uusia ominaisuuksia. Kukaan ei voi uusilla sävellyksillä luoda uutta Mozartia. Mozartin erityisyys ja lahja tuli esille hänen omassa taiteessaan ja se taide on hänen luomaansa. Hänen musiikkiaan voi kopioida ja matkia, mutta hänen mieltään ja sieluaan siihen ei voi vangita. Sama pätee kuvataiteessa. Vicent van Goghin maalauksista voi oppia ja vaikka kopioida teoksen. Kuitenkin siitä uupuu aina jokin, mitä alkuperäisessä työssä on. Taidevääreännöksissä aina löydetään ero alkuperäiseen, pienet nyanssit erottavat kopion alkuperäisestä. Näissä pienissä nyansseissa on taiteilijan sielunelämä, jota on mahdoton vangita kankaalle kopioimalla.

Hynninen kuvasi laulajan kokemusmaailmaa esitettävän kappaleen äärellä. Laulajan täytyy tutustua sävellykseen, laulun tekstiin ja runon historiaan. Tämän työskentelyn kautta esiintyjä saavuttaa esitystilanteessa aikaiseksi uskottavan tulkinnan. Oman kasvuhistorian ja kokemusmaailmansa kautta laulaja tulkitsee tekstiä ja musiikkia. Oma persoona on vahvasti mukana tässä kokonaisuudessa. Hynninen kuvaa musiikin tulkintaa seuraavasti:

Kyllähän se vaikuttaa muun muassa sillä tavalla, että näitä tarinoita joutuu esittämään ja on saanut esittää, niin miten ne suhteuttaa omiin kokemuksiin ja omaan historiaansa. Sieltä sitten syntyy nämä taide-esitykset ja tulkinta ja muut tältä pohjalta. Samallahan siinä tietysti tuntee itseään ja tietää, mitä itse on kokenut. Omien ajatusten ja omien kokemusten kautta sitä ujuttaudutaan näiden lied-musiikin teksteihin ja jopa oopperan rooleihin. Siellä on määritetyt tosiasiat, mitä säveltäjä ja kirjailija on tehnyt. Siihen sekaan ututetaan tämä oma käsitys, mitä itselle on syntynyt, mitä itselle kokemuksia elämässä kertynyt. Siellä onnelliset surulliset ja traagiset, kaikki ne menee yhdessä. Eli tällainen vaikutus siinä, että toteaa: nämä kaikki asiat taiteentekijä voi yhdistää, sekä sen todellisuuden, mikä on annettu esitettäväksi: mitä minä haluan esittää ja miten minä olen itse sen kokenut, eli se on kahden kauppa tämä. Johon tietysti täytyy olla tekniset valmiudet toteuttaa. (Hynninen, 2022.)

Hynnisen kohdalla vaikuttavina asioina ovat olleet myös hänen vaikeat elämäkokemuksensa. ”Niinomaan ne raskaat kokemukset, mitä ne jollain jännällä tavalla sitten ruokkii eri runoilijoiden ja

säveltäjien tekstejä. Kun tietää esimerkiksi Eino Leinon elämänkohtalot ja kaiken tämmöisen. Taiteilijan nimenomaan pitää tuntea historia ja kulttuuri ja kulttuurihistoria, mitä jos esittää jotain säveltäjää tai runoilijan runoa, tietää heidän elämästään, mitä se on ollut” (Hynninen 2022).

Se on yksi sellainen elementti, joka jollain tavalla heijastuu siihen omaan tulkitsemiseen. Minä nyt tulkitSEN ja esitän tässä Schubertia, joka eli määrätynlaisen elämän ja niin poispäin. Ja nämä runoilijat Eino Leinot ja muut, Aleksis Kivet. Se niin kuin ravitsee sitä ei-emotionaalista ilmaisumahdollisuutta, jollakin tapaa. Jo tunteminen ja tietäminen, mitä nämä ihmiset olivat. Minkälainen elämä niillä oli. Ja toisaalta tähän yhtyy se oma elämä ja omat elämäkokemukset. Ja kaikkein suurin esimerkki tästä olisi Schubertin Winterreise, mihin voi syöttää kaikki traagiset asiat, mitkä elämässä tapahtuu, itsesääli ja mitä kohtalo tuo eteen, kuitenkin se, miten siitä selviää ja jättää kaiken, siis luopuu kaikesta, ja minä soitan vaan tätä kampiviulua. Koko tarina siinä alussa keskittyy rakkauteen. Die schöne Mullerinhän on johdatus tälle koko tarinalle eli traaginen rakkauskertomus. Mutta noin laajassa mitassa vielä niin kuten sanottu kaikki henkilökohtaiset kokemukset, mitä elämässä on ollut. Niitä on todella ollut riittävästi mullakin, pojan kuolema ja sitten vaimon kuolema. No vaimon kuoleman jälkeen sitten ei oo ollut enää paljon sellaisia esiintymisiä, mihin olis tarvinu ammentaa uutta juttua. No niin kuin alussa ne lapsuuden epäonnistumiset ja kaikki. Ja toisaalta lapsuuden onnellisuus. (Hynninen 2022.)

5.3 Taide psyykkeen korjaajana

Taiteella ja kulttuurilla on ollut suuri vaikutus ihmiseen jo aikojen alusta alkaen. Kultakaudella taiteella luotiin identiteettiä Suomelle ja suomalaisuudelle. Sillä nostettiin kansallista itsetuntoa, joka on kantanut meitä tähän päivään asti. Kulttuurin ja taiteen merkitys on hyvin eheyttävä näin suuressa mittakaavassa. Tästä näkökulmasta katsottuna sillä täytyy olla vaikutusta myös taiteen tekijän mieleen ja psyykeen. Taidetta käytetään myös terapiamuotona mielenterveystyössä.

Taidetta tehdessä omasta mielestä vapautuu monenlaisia tunteita, jotka parhaimmillaan luovat korjaavia elementtejä mielen tasolla. Moni raskas tunne, ahdistus, masennus tai paine helpottaa.

Taideterapiassa puhutaan katharsiksesta eli tunnehelpotuksesta. Taideterapia parantaa potilaan ilmaisukykyä siirtää eri olosuhteissa tiedostamattomia ristiriitoja taiteeseen ja kokea katharsiksenomaista helpotusta. Potilas kokee katharsiksen eli hetken tunnehelpotuksen, kun saa itsestään projisoitua ulos, eli tässä tapauksessa taiteeseen. Tällainen tunnehelpotus on yleensä hetkellinen, ja ahdistus palaa useasti takaisin. Tällainen tunnehelpotus jää hyödyntämättä, jos asiaa ei päästä sanallisesti käsittelemään (Achté, Alanen, Tienari 1991). Uskon, että omalla taiteen tekemisellä voi saavuttaa samanlaista tunnehelpotusta oman mielen tasolla kuin taideterapiassa. Taiteilija työstää

oman taiteensa kautta mielensä asioita koko elämänsä ajan. Vuorovaikutus yleisön kanssa on kahdenkeskistä dialogia, joka on terapeutista ja psyykettä korjaavaa.

Koulu-aika oli Hynniselle hyvin traumatisoivaa. Kiinnostus koulunkäyntiin oli vähäistä, siihen vaikutti pitkä koulumatka ja lukuaineet, jotka hän koki hankalana. Kaksi kertaa luokalle jäänti oppikoulun aikaan vaikutti hänen itsetuntoonsa voimakkaasti, niin että hänen itsetuntonsa romahti täydellisesti. Hän kuvasi sitä hyvin vahvaksi henkiseksi romahdukseksi lapsuudessaan. Tämä traumaattinen kokemus vaikutti hänen taiteilijauraansa merkittävästi.

Olin päässyt kyllä kolmanneksi parhaana sisälle sinne oppikouluun, ja kansakoululuokassa olin primus myöskin. Ja tuota sitä siinä vaikutti kaikki tämä nykyajan kirous esimerkiksi koulumatkat. Sorsakoskelta no seiltä ei ollut kuin 12 kilometriä meiltä kirkolle, mutta haisevissa linja-autoissa. Mä koin sen, olin jotenkin fyysisesti heikko sillä tavalla. Mä en jaksanut fyysisesti sitä koulua ja sitten tuli pitkiä sairauksia ja jäin jälkeen. Seurauksena luokalle jääminen, se oli hyvin vahva henkinen romahdus pikku pojalle. Että, miten tässä näin kävi? Mää olin priimus kansakoululuokallani. Muuten tämäkin oli merkittävä vaikutus kyllä myöhäisemmälle taiteilijauralleni kaikki tämmöinen. Ja sitten seuraavana vuona sain vielä ehdot matikasta enkä saanut niitä suoritettua. Minä läksin takaisin kansakouluun ja pääsin omalle luokalleni ja sain kansakoulun päästötodistuksen kahdeksannelta luokalta.

Mut olikohan sitten isolla siskolla vaikutusta. ”Sun pitäis mennä ja pyrkiä oppikouluun uudelleen” ja minähän pyrin sinne ja menin ja koputin rehtorin ovelle, että herra rehtori minua kiinnostaisi vielä, saisinko minä yrittää niitä ehtoja vielä kerran. Vaikka olin kaksi kertaa yrittänyt ja hyljätty. Katto pitkään Hannu Ratia, että no yritä ja antoi mulle luvan siihen. Mä otin serkkupojalta tunteja ja meni kirkkaasti läpi matikan ehdot. Ja niin mä pääsin takaisin oppikouluun ja myös se itsetunto nousi samalla. Siis itsetunto romahti täydellisesti niillä ensimmäisen vuoden luokalle jäännistä ja piti luopua oppikoulun käynnistä. Erittäin iso juttu oli henkilökohtaisesti. Tää kuuluu niihin pettymyksiin mitä elämä kuitenkin kaikessa onnellisuudessaan mitä on minua kohdannut, niitäkin on ollu. (Hynninen 2022.)

Tiedustelin Hynniseltä, käykö hän taiteensa kautta traumoja tai muita elämässä sattuneita negatiivisia asioita läpi? Hän näki taiteen tekemisen äärellä helpottavia ja purkautuvia elementtejä mielelle. Hän kuvasi, kuinka roolien kautta voi elää omia tunteita ja purkaa kauan sitten eläneiden ja syntyneiden teosten kautta negatiivisia ja positiivisia asioita itsessä.

Käsitleekö nämä traumoja, määrätyn lailla kyllä. Nimenomaan kun saa itse henkilökohtaisesti näiden roolien kautta ikään kuin elää, purkaa näitä dramaattisia asioita tai ihania asioita päinvastoin myöskin. Traumoissa on kysymys nimenomaan negatiivisista asioista, kun ne elää ikään kuin toisen jo kauan sitten eläneiden kokemusten perusteella syntyneitä teoksia, kun niitä elää itse myös mukana, määrättyllä tavalla se täytyy olla purkauttavaa vaikutusta. Ja koko minunkin elämänkaareni se on ollut niin tarkoituksenmukainen mielestäni sitten. Joo me havaitsimme ja oivallettiin tämä, kun Marko kuoli 40-vuotiaana. Se oli hänen elämänsä, eli kuitenkin sen täyden elämän siihen asti. Me emme voi sille mitään

itse millään tavalla, eikä kukaan muukaan. Se oli hänen elämänsä. Samalla tavallahan se oli Reetan täysi elämä, 78-vuotiaana kuoli, eli pidempään kyllä. Kuoli liika aikaisten kyllä, tuli sellainen syöpä, joka lähti leviämään hallitsemattomasti, meni vuodessa sitten tämä koko juttu. Siinäkin koko aikana meillä ei ollut paniikkia. Mentiin päivä kerrallaan, itse asiassa uskottiin, ehkä tämä kääntyy hyväksi. Hoidot ja kaikki ja tällaiset, ei meillä ollut paniikkia. Tavallaan hyväksyttiin se tilanne siinä. Jopa se saattohoitajakso. Hän itse sanoi, nyt on lähdettävä, että hän itse sanoi, että hän haluaa lähteä saattohoitoon tuonne terveyskeskukseen. Sekin tapahtui ihan luonnollisesti, minä tietenkin olin siellä hänen kanssaan hyvin paljon. Hän oli hyvin rauhallinen, sanoivat, että ei ole koskaan ollut näin tasapainoista maailmasta lähtijää täällä tavanneet, hoitohenkilökunta sanoi. Hän suhtautui hyvin siihen. Monenlaisia kuolemasta lähtemisiä ovat hoitajatkin käyneet, huutaa, raivoaa, haukkuu ja kiroaa. Tää Reetan lähtökin oli semmoinen, kyllä siinä jonkinlaista aistimusta oli, että nyt se on lähellä lähtö. Pidin häntä kädestä kiinni siinä vuoteen ääressä. Yhtäkkiä mä huomasin, että hän ei hengitä enää, hän ihan niin kuin, nukkui tällä tavalla, niin se oli, niin se lähtö helppo sillä tavalla. Ne kivut oli tainnutettu lääkkeillä. (Hynninen 2022.)

6 TAITEEN MERKITYS TEKIJÄLLEEN

Onko taide kutsumukseni? Miksi olen taiteilija? Olenko riittävän hyvä alallani? Teenkö uskottavaa taidetta? Tällaisia ajatuksia mielessä käy arvioidessa omaa taiteutta ja omaa ammattitaitoa. Oikeastaan koko elämä taiteen äärellä on oman työn reflektointia. Jatkuva arviointi ja itsensä kehittäminen on tämän työn perustavanlaatuisia elementtejä. Tämän lisäksi ammatissa tavoittelee koko ajan uutta ja pyrkii parhaimpaansa.

Itsetunnolla on suuri vaikutus tämän alan työntekijälle. Tämän ammatin tärkein rakennusaine on oma persoona, omat tunteet ja oma kokemusmaailma. Esiintyvän taiteilijan täytyy huolehtia ammattitaidostaan, hoitaa kuntoaan ja pysyä niin sanotusti työkuutoisena. Esiintyvänä taiteilijana täytyy olla kiinnostava, karismaattinen ja menestyvä. Tämä kaikki vaatii hyvää itsetuntoa, rohkeutta, mielen vahvuutta ja varmuutta.

Laulutaiteilija elää musiikin oman kehon kautta. Hyvä tekniikka on avain korkeatasoiselle esitykselle. Kova työ ja jatkuva panostaminen omaan osaamiseen on menestyksen salaisuus. Lisäksi jatkuva harjoittelu on kaiken A ja O.

Joka lähtee tämmöiselle esteettiselle taidealalle ja siltä kannalta esittämään. Nämä on kuluineita sanontoja, mutta joka tapauksessa täytyy varautua siihen, että joutuu valtavasti tekemään työtä melkein koko ajan, eli tämä ei tule helpolla. Omalta kohdaltakin, kun mä olin siellä ulkomailla New Yorkissakin esiinnyin, oli pitkät hotelli-illat. Minä opiskelin aina uutta, uusia rooleja samanaikaisesti siellä loppuajaksi. Tällä tavalla täytyy olla valmius, niin kuin kestäämään semmoista jatkuvaa ihan kuin paremman asian saavuttamista sekä teknisesti. Tekniikasta se riippuu, miten pystyy ilmaisemaan ja sitten tietenkin vaatii kaikessa tässä kestää myös mahdolliset takaiskut, pienemmät ja isommat. Aina täytyy pitää se oma itsevarmuus, yrittää löytää se itsevarmuus ja itseluottamus, joka löytyy sitten tietysti vaan, että pystyy teknisesti toteuttamaan ne omat ajatukset ja tuntemuksensa. Eli itseluottamuksen löytäminen oikealla tavalla, se on tärkeää. Itseluottamus taiteilijan esityksessä on sitä, että silloin se ei enää ajattele niin kuin muita asioita. Menee niin kuin kokonaan täysillä siihen esittävänsä henkilön sisälle. On rehellinen sekä itselle, omille tunteille ja materiaalille, mitä esittää. Tavallaan, niin kuin shiilaa ulkopuolelle kaikki nämä, niin sanotut kaikki häiriötekijät, eikä välitä niistä. Se on ihannetilanne. Tämä kaikki kehittyy elettyjen kokemusten kautta, että osaa tällä lailla asennoitua tekemiseen. (Hynninen 2022.)

Oman ammatti-identiteetin kasvaminen ja vahvistuminen tapahtuu ajan kuluessa. Monet vastoinkäymiset ja kasvukivut matkalla opettavat tekijäänsä. Taiteilijana ja luovan alan ammattilaisena

kasvaminen on pitkälti henkistä työtä. Uskon, että henkinen kasvu vaikuttaa myös luovaan ilmaisuun ja taiteen sisältöön. Esiintyvällä taiteilijalla on omat sudenkuoppansa, jotka kohdistuvat niemenomaan ihmisen persoonaan. Jatkuva ihailun kohteena oleminen saattaa vääristää ihmisen mieltä. Aplodit ja ihailun äärellä oleminen voi vaikuttaa haitallisesti itsetuntoon. Ihminen saattaa kasvaa itsessään ja hänen narsisminsa saattaa häiriintyä.

Hynninen kuvaa vahvasti menestymisen vaaroja ja sitä, miten persoona saattaa muuttua negatiiviseen suuntaan. Hän kuvaa hyvin sitä, miten menestyminen saattaa "nousta hattuun" ja se saattaa vaikuttaa koko ihmisen käyttäytymiseen arkisessa elämässä. Tämä tila on Hynnisen mukaan "yliihminen käsitys", joka alkaa hallita väärellä tavalla ja antaa määrätynlaisia vapauksia itselle.

Varmasti voi myös vaikuttaa negatiivisella tavalla, miten ihmisen psyyke kehittyy näitä esityksiä tehdessä ja tietysti taiteilijan kohdalla erityisesti, miten se vaikuttaa, jos menestyy siinä, miten se vaikuttaa persoonallisuuteen. Aika vahvasti sitten saattaa vaikuttaa, jos se asia nousee hattuun, eikä ymmärrä omaa asemaansa siinä kokonaisuudessa, mikä on taiteilijan velvollisuus ja se syvin tarkoitus taiteilijan oman elämän ja esittämisen.

Tekemisen tarkoitus, onko se oman, kunnian, menestyksen, maineen, rahan tavoittelu. No onko se ikävä kyllä? Jos menestyy, niin kaikki nämä tulee siellä mukana. Miten niihin sitten suhtautuu tai korkeintaan osaako näytellä olevansa vaatimaton? Kukaan menestyvä taiteilija ei ole vaatimaton, semmoinen on minun mielipiteeni. Tällä on psyykelle juuri tällainen vaikutus, esiintyvälle taiteilijalle hyvin vahva, ja ei välttämättä, on hienoja persoonallisuuksia, joita vois poimia esimerkiksi Matti Lehtisen, joka ikuisesti tunnetaan hyvin vaatimattomana ihmisenä. Tekee hienoa sisäistä taidetta. Mutta sillä on psyykeen vaarallinen vaikutus tällä menestymisellä, joka on tämä kaiken tekemisen tarkoitus, menestyä kuitenkin. Niin kuin arkieleessä sanotaan, että nousee hattuun tämä homma, niin se saattaa sitten vaikuttaa sen koko ihmisen käyttäytymiseen arkisessa elämässäkin. Tulee tällainen yliihminen -käsitys, joka alkaa hallita väärellä tavalla. Antaa määrätynlaisia vapauksia itselle.

Olisi hirveen hyvä, jos niin kuin esittävä taiteilija pystyisi keskittymään vaan siihen olennaiseen, eli porautua sisään, mitä ne tekstit ovat luoneet, yleisesti tietysti millaisia sävellyksiä ja sitten instrumentalistit, sitten pelkkä musiikki. Mutta jos laulajasta puhutaan, että tämä ymmärtää ne, miten kaikki on syntynyt ja itse siinä on vaan nyt sitten, niinku se onnellinen osapuoli, että saa olla mukana siinä. Totta kai sitten, jos menestyy ja tulee apodeja ja kiitosta ja muuta, totta kai se tuntuu hyvälle. Sekin on määrätyn tavalla tämän esittävän taiteilijan tavoite menestyä, saada palautetta. Mutta siitä huolimatta, niin ymmärtää se oma asemansa siinä, että ei se aivan itsestänselvyys ole voinut olla tällainen elämä ja elämänsä kehittyminen sitten. On vain ollut hyvä johdatus, sattumaa ja kaikkea ja tämmöisiä asioita, jotka on niin kuin lokahtaneet yhteen. (Hynninen 2022.)

Tällaisen yli-ihmissyyden ja vahingollisen minuuden kasvun välttämiseksi Hynninen neuvoo pitäytymään olennaisessa eli taiteen tekemisessä ja ymmärtää omaa asemaansa taiteilijana. Hän neuvoo porautumaan tekstin ja sävellyksen sisälle. Hänestä huokui nöyryys ja kiitollisuus siitä, että saa olla

tämä onnellinen osapuoli, tekijän roolissa. Hän katsoi, että ei ole voinut olla itsestäänselvyys hänenkään elämänsä ja elämänkaarensa. Hän piti sitä hyvänä johdatuksena sekä myös sattumana, jotka sitten kohtasivat hänen kohdallansa yhteen. ”Totta kai sitten, jos menestyy ja tulee aplodeja ja kiitosta ja muuta, totta kai se tuntuu hyvälle. Sekin on määrättyllä tavalla tämän esittävän taiteilijan tavoite menestyä, saada palautetta” (Hynninen 2022).

6.1 Tieni laulajaksi

Omalla kohdallani laulajan ura ei ollut ensimmäinen ammatinvalinnassani. Nuoruudessa kuvataide oli rakkain harrastukseni. Simonringin kuvataidepiiri houkutteli joka viikko minua harrastuksen pariin. Kaverit pelasivat jääkiekkoa kaukalossa koulun vieressä. Mieli teki liittyä kavereiden mukaan urheilemaan, mutta taidemaalaus vei voiton. Lapin läänintaiteilija Matti Jaukkuri tuli uudeksi opettajaksi. Hänen kauttaan sain ammattitaitoista opetusta värien käyttöön ja värien sekoitteluun. Se avasi mahdollisuudet vahvempaan itseilmaisuun.

Nuoruuden haasteet oman terveyteni kanssa taisteluun kuvataide toi helpotusta. Allergia- ja astmavaivat toivat elämään harmaita päiviä. Niissä hetkissä piirtäminen ja maalaaminen toi helpotusta elämään. Kuvasin paljon realistisia aiheita, mutta aiheissa oli aina syvälinen ulottuvuus. Oli mielenkiintoista huomata, että väreillä ja muodolla voi ilmaista tunteita.

Avioliiton solmittuani hain elantoni rakennusalalta ja myyntityöstä Kaihdin- ja markiisiliikkeestä Kemistä. Hoitoala kiinnosti minua, ja siirryin työhön kehitysvamma-alalle Ouluun Tahkokankaan keskuslaitokseen vuonna 1986. Toimin hoitoapulaisena vuoden ajan, jonka jälkeen hain opiskelupaikkaa mielenterveyshoitajaostosta Oulusta. Pääsin oppilaitokseen sisään ja valmistuin ammattiini vuonna 1990. Opiskelun jälkeen sain viran ja vakituisen työpaikan Tahkokankaan keskuslaitoksesta vuonna 1991. Näitä upeita vuosia kehitysvamma-alalla kesti 24 vuotta. Monien vaiheiden jälkeen hain terveydellisistä syistä ja vaimoni kannustamana opiskelemaan laulopedagogiksi Oulun seudun ammattikorkeakouluun vuonna 2005. Nuoruuden rakas lauluharrastus huipentui ammattiopiskeluksi Oulun seudun ammattikorkeakoulussa. Valmistuin ammattiini laulopedagogiksi vuonna 2011. Appivanhempani Paavo Kokko sekä lapsuuden hahmo Veikko olivat ilmeisesti näkijöitä. Veikko nimittäin sanoi minulle lapsuudessa, että: ”Sinusta tulee laulaja.” Paavo Kokko puolestaan antoi avioliiton alkuaikana lahjaksi salkun ja sanoi: ”Tässä nuoteille laukku, kun opiskelet laulopedagogiksi.”

Valmistuttuani sain tiedon Alavudella järjestettävästä ensimmäisestä valtakunnallisesta Toivo Kuula -laulukilpailusta vuonna 2012. Kilpailuun ei ollut ikärajaa. Innostuin asiasta ja lähetin ääninäytteen omasta osaamisestani kilpailuarviointilautakunnalle. Monivaiheisen kilpailun jälkeen saavutin voiton ensimmäisessä valtakunnallisessa Toivo Kuula -laulukilpailussa Suomessa. Minun urani laulajana alkoi 48 vuoden ikäisenä tämän voiton myötä, ja tulin suuren yleisön tietoisuuteen laulajana. Tämä oli erittäin merkittävä ja arvokas saavutus henkilökohtaiselle laulajan uralleni.

Hynnisen ura laulajaksi kulki Heinolan opettajaseminaarin kautta. Hän nautti opettajan työstä, mutta laulun tultua hänen elämäänsä vahvasti Hynnisen oli ”pakko se ruhtinaallinen kansakoulunopettajan palkka nauttia nelihenkisen perheen”, toimeentulon vuoksi. Hän oli lapsuudessaan tottunut vaatimattomaan elämään, jolloin oltiin vähään tyytyväisiä. Hän ei osannut edes kaivata mitään isoa. Sodan ajan lapsi oli tottunut määrätynlaiseen puutteeseen ja niukkuuteen. Vaatimattomasti elämisen asenne kasvoi lapsuudesta asti.

Tosin oli pakko se ruhtinaallinen kansakoulunopettajan palkka nauttia nelihenkisen perheen. Mutta, kun oli vähään tyytyväisiä ei osattu edes kaivata, että tässä ollaan jollakin tavalla. Se oli jo opiskeluaikana. Tämä liippaa oikeastaan tämä sodan ajan lapsi tähän omaan kehittymiseen, että oli määrätynlaista puutetta, niukkuutta, ei meillä mitään nälkää ollut eikä semmoista. Isä oli metsätyön johtaja ja äiti hoiti lehmiä ja pientä karjaa kotona, mutta kuitenkin se koko asenne, säästämisen ja vaatimattomasti elämisen asenne, se kasvoi siellä lapsuudesta lähtien. Myös se Heinola-seminaarin opiskelu oli tätä, että Reetan pienellä kampaajan palkalla elettiin ja oltiin täysin tyytyväisiä. Ensimmäisen vuoden, jonka olin yksin siellä, niin asuin Paavo Mikkosen kanssa samassa asunnossa. Meillä teepussi kesti viikon, yhteinen teepussi. Se oli tämmöistä. Tavallaan kyllä sillä on ollut omaan persoonaan vaikutusta ehkä hyvässä tai jopa pahassakin jossakin mielessä. Määrätynlainen nuukuus. (Hynninen 2022.)

Vuonna 1969 Hynninen voitti Lappeenrannan laulukilpailut. ”No sehän taas mullisti elämän ihan täysin Lappeenrannan voitto.” Tästä alkoi nousujohteinen ura oopperalavoilla sekä lied-konserttien järjestäminen ympäri maailmaa. Hän antoi tälle suuren arvon ja iloitsi siitä, että sai pitkälti tehdä Suomesta käsin uraansa. Tämä mahdollisuus oli siihen aikaan hyvin harvinaista.

Neljä vuotta oli tätä opiskelijan ja opettajan tointa tekemässä ja Lahden oopperassa olin ollut kahdessa sivu- ja pienemmässä roolissa mukana Lusi-opettajan aikaan. Myöskin sitten, niin Sibelius-akatemiassa pääsin Pentti Koskimiehen lied-studioon. Pentin kanssa tehtiin jo vuonna -68 ensimmäinen radionauhoitus. Olin vielä ihan opiskelija. Vasta vuonna 1969 tuli Lappeenrannan voitto. Pentin kanssa oli ihana työskennellä ennen Raffea. No sehän taas mullisti elämän ihan täysin Lappeenrannan voitto. Oli sellainen tahto, että minä menen ja

näytän, mitä minä osaan ja mitä minä tunnen. Minä koin sen silloin opiskeluaikanakin, että se on hyvin elämys-, tunnepohjaista se lähestyminen, miten lähestyn laulua. Tämä on sitten myöhempien keskustelujen aihe kyllä, aika tärkeä sitten, että mikä siinä on keskeinen vaikutus siihen laulun esittämiseen ja mitkä ne ovat ne tärkeät elementit, mitkä sen saa niin kuin elämään ja saamaan vaikuttavan esityksen. En osannut sitä voittoa odottaa, mutta oli siellä vähän samanlainen henki niin kuin siinä kansakoulun laulukokeessa. Tässä sitä nyt mennään ja taitaa kuulostaa aika hyvälle ainakin omaan korvaan, ja puolella pisteellä onnistuinkin Matti Salmisen kukistamaan. Matti on ollut erittäin reilu, niitä harvoja oikein reiluja kollegoita, että hän aina ottaa esille tämän, että hän hävisi. Hän oli muuten sitten tuolla taiteilijakonsertissa mukana, häneen on ollut hyvä suhde koko ajan. Siinä oli seurauksena, nehän antoivat palkintona suklaarasian lisäksi kokeilun kansallisoopperassa. Sain esittää siellä Silvion roolin Pajatsossa. Siitä sain koevuoden sen jälkeen solistiksi ja vähitellen vuoden jälkeen vakinaiseksi solistiksi. Mutta tässäkin tämä määrätynlainen, no väittäisin velvollisuudentunnetta myös ollut aika paljon tässä elämässä. Ajattelin, että kun minä lähdän Silviota laulamaan, niin täytyy pyytää virkavapautta sieltä opettajan virasta. Mitenkäs sitä oopperaan pyytää nyt tätä virkavapautta.

Niinpä minä anoin Helsingin opettajakorkeakouluun kuvaamataidon tuntiopettajakurssille ja pääsin sinne ja ikään kuin sillä motiivilla sitten sain virkavapautta. Taisin minä mainita sen oopperankin siinä, mutta joka tapauksessa opiskelin kuvataiteen tuntiopettajaksi siellä vuoden kurssilla. Ja kävin oopperalla tekemässä harjoituksia ja mä limittelin nämä asiat siinä. Ei passaa yhteiskunnan rahoja tuhlaata, kun ne on kouluttanut minua. Ilman mitään sen kummempaa asian kehumista, mutta semmoinen pikkunen taka-ajatus, mulla myös siinä suhteessa, että lähdenkö ulkomaille kokonaan. Ei mä olen velvollinen, tämä yhteiskunta on kasvattanut minut, että minä jos kykenen omalla tekemiselläni jollain tavalla auttamaan, niin minä haluan olla täällä ja tehdä täällä tätä työtä. Eli ihan oikein, kyllä minulla tällainen ajatus oli yhtenä arvoasiana.

Ja sekinhän loksautti hyvin sitten paikalleen, pystyin tekemään kotimaasta käsin sen uran. Mitä oli ollut ovella. Mä olin kyllä valmis lähtemään ja puhuttiin Reetan kanssa, no muutetaan, mennään Wieniin, ja kun sieltä tarjottiin heti vakinaista kiinnitystä Folks-oopperaan. Sitten agentilleni Ihan Hollanderille, josta myöhemmin tuli Wienin valtionoopperan johtaja. Mä selitin sitä, että kuule mulla on tämä perhe. Eiku mä lupasin, että me tulemme tänne. Mutta hän järjesti sitten koelaulut Münchenin oopperaan ja Hampurin oopperaan mun kotimatalla. Ja mä olin siellä Wienissä. Molemmissa kiinnitettiin heti. Hollander täähän taitaa lähteä silleen, että tuota ei Suomesta tarte lähteä mihinkään. Tehdään tällä tavalla, saat asua perheineen Suomessa ja ruvetaan tekemään tätä uraa sitten sillä tavalla, että sinä vieraillet. Joka oli aika harvinaista tavallaan siihen aikaan. Matti Salmiset ja Kimmo Lappalaiset ja muut lähtivät suoraan sinne ja se oli myöskin tavallaan järkevää, mutta siitä muodostui toisenlainen ura, niin kuin Matillakin on muodostunut. No on ollut upea ura Suomesakin, mutta joka tapauksessa hän teki henkilökohtaisen ison kansainvälisen uran siellä asuen. Minun jälkeeni oli Ryhänen toinen samalla tavalla kuin minä ja joku muukin. Mutta siihen aikaan ei oikeastaan ollut mahdollisuutta, piti joko lähteä tai pysyä, jos meinasi niin sanotusti huipulle tai vakaviin kansainvälisiin ympyröihin mukaan. Monia myönteisiä, ilmeisesti täytyy olla jotain erityistä, joka kiinnosti näitä agenteja ja oopperajohtajia, jotta näitä kiinnityksiä alkoi tulla. Siitä lähti kansainväliset hommat melkein kaikissa tärkeissä oopperataloissa, mitä maailmassa on. Tein rooleja ja ennen kaikkea mitä oli läheistä, lied-konsertteja Raffen kanssa. Ympäriinsä Kiinaa, Japania, ennen kaikkea Amerikassa ja Euroopassa tietenkin ja Skandinaviassa. No jos niitä vuosittain tuli sanoisinko 30 vuosittain vähintään, jos

pannaan 30 kertaa 50 vuotta olis 1500 lied-konserttia, aika lähelle se määrä. Se oli erityisen mieluisaa mulle yhdistää nämä kaksi laulualaa eli oopperan ja Liedin. (Hynninen 2022.)

Taide on antanut minulle ”niin uskomattoman suuren ihanan elämän”, kiteyttää Hynninen taiteen arvon ja sen, mitä se on hänelle elämässä antanut. Hän tähdentää perheen merkitystä ja tärkeyttä elämässään. Ura on mennyt perheen ehdoilla, ja työ tehtiin perheen hyväksi. Hänen parhaimpia kokemuksiaan on se, kun on saanut elää elämystunnepiirin tunnekokemuksen kautta esteettistä taidetta. Taiteen arvoa itselleen Hynninen arvioi taiteen esteettisyyden näkökulmasta. Hän piirtää hyvin ison eron ja rajan siihen, mikä on taidetta ja mikä ei. Se raja on aika jyrkkä.

No jos sanoo romanttisesti, että niin uskomattoman suuren ihanan elämän. Sanottuna näin vähän kliseen omaisesti. Kuitenkin se on täyttänyt määrättyllä tavalla koko elämän. Ja siihen myöskin tavallaan viittasin tuolla alussa siihen, mitä negatiivisiakin vaikutuksia saattaa olla. Se oli minun tärkein elämäni sisältö kuitenkin se taide, se täytyy tunnustaa. Vaikka koko ajan julistin, että tärkein perhe on mulle, enkä perheen takia lähde ulkomaille ja teen tätä työtä perheen hyväksi ja myöskin niinpä teinkin tietenkin. Siitä huolimatta täytyy sanoa, että kyllä se, että saada elää tällaisen elämys- ja tunnepiirin, tunnekokemusten kautta, mitä taide antaa ja nimenomaan esteettinen taide. Minä pidän hyvin ison eron, raja on aika jyrkkä, mikä on taidetta ja mikä ei. Jyrkät mielipiteet mulla on aina ollut tässäkin suhteessa. Mikä ei oo tietysti hyvä sekään. Joka tapauksessa se esteettisyys, se taiteen määritelmä, se täytyy antaa esteettinen syventävä elämys esittäjälle ja kuulijalle ja nauttijalle myöskin, tai katsojalle. Se on minusta ainut ja oikea taiteen kriteeri, mikä kannattelee näitä syvempiä arvoja. Siksi tänä päivänä toisaalta, jos on herkkänahkainen, on aika vaikea elää tässä nykyisessä mediamaailmassa ja tässä televisiomaailmassa. Mitä kaikkea, ja lehtimaailmassa myöskin, miten se on muuttunut tämä, niin sanottu kulttuurin arvostus. Hesarikin ei se ole enää kulttuurilehti se on pop-, rock-, hevi-, rock-lehti miltei ja tällaisista. Viihdettä, no onhan toki hyvääkkin viihdettä, mutta helposti tällaisen klassisen taiteen kautta ravintonsa saanut ja elämässä saanut niputtaa sen samaan nippuun. Johannakin tässä sitten minua tasoittaa sitten, jos sä keskusteleet jonkun tuommoisen popparin kanssa, niin se saattaa olla ihan fiksu puheissaan. Mutta, se esteettinen elämys, esteettinen kokemus minun mielestäni on se ainut kriteeri, psyykeen elämä, hengelliseen, henkiseen hyvinvointiin vaikuttava asia. Sitä se taide, mitä minä olen saanut tehdä, sitä se on minulle antanut. (Hynninen 2022.)

6.2 Uskottava taide

Heittäytyminen tulkinnalle vaatii esiintyvältä taiteilijalta sitä, että pystyy ja kykenee unohtamaan oman minän hetkellisesti. Tämä vaatii minän vahvuutta ja uskallusta tällaiseen heittäytymiseen. Uhkaavaksi koetussa tilanteessa, esimerkiksi kun ihmistä arvioidaan tai hän joutuu kilpailemaan muiden kanssa, minän tietoisuus on erityisen voimakas. Vastaavasti, jos yksilö tekee jotain hyvin

mielenkiintoista asiaa, esimerkiksi puuhailee harrastuksensa parissa, hän voi unohtaa koko minänsä hetkeksi. (Aho & Laine 2002, 17.)

Tällainen luova tila lavalla on saatava aikaan. Se kysyy esiintyjältä kokemusta ja turvallisuudentunnetta, ajatusta, että minä en ole uhattu, jos päästän itseni valloilleen ja aukaisen oman itseni taiteen ja tulkinnan armoille. Hynninen nostaa esille omien vahvuuksien ymmärtämisen ja sen, että asia tuodaan lavalla esille niissä raameissa, miten asia on harjoiteltu ja opittu. Hän kuvaa, että esitys täytyy pitää opitun raamin sisällä, tai muuten karisma kaikkooa siitä. Näissä raameissa on kuitenkin mielikuvitukselle tilaa, ja karismaattinen näyttelijä antaa luovuudelle tilaa, joka hetki. Esiintyessä jokin pikku tapahtuma saattaa muuttaa tilannetta, ja tällöin taiteilija tekeekin asian eri tavalla kuin mitä oli ennalta ajatellut. Hynnisen mielestä tätä tapahtuu alitajuisesti. (Hynninen 2011.)

Luovuus ja rohkeus kehittyvät itsetuntemuksesta ja omien vahvuuksien ymmärtämisestä. Kun taiteilijaesittäjä heittäytyy tulkintaan mukaan, niin silloin oma mielikuvitus tulee hyvin vahvasti käyttöön, ja karismaattinen näyttelijä antaa siihen tavallaan lisää ravintoa tulkinnalle joka hetki. Eli joku pikku asia saattaa muuttaa tilannetta, että minun täytyy tehdä näin. Tämä tapahtuu ihan alitajuisesti. Ehkä joskus on tehnyt toisella tavalla, mutta nyt minä teen sen näin. Karismaattinen esittäjä toimii juuri tällä tavalla eli käyttää mielikuvitusta, ja mielikuvitus on vapaa toimimaan siinä tilanteessa, tosin raamien sisällä totta kai. Siinä on määrättyt raamit, miten pitkälle tulkintaan voi heittäytyä ja minkä sisällä esittäjän täytyy pysyä, muuten karisma sieltä kaikkooa. Oma persoona täytyy säilyttää ja opitut ja ohjatut asiat, miten minua on ohjattu ja miten olen kokonaisen paketin rakentanut, jota nyt esitän. Kyllä sen täytyy tietyissä raameissa pysyä, niitä ei saa rikkoa omalla keksityllä asialla. (sama.)

Uskottavaan tulkintaan vaikuttaa taiteilijan karisma ja sen kautta vahva tulkinta. Osa karismaa on, että uskaltaa olla ihailun kohteena. Esiintyvän taiteilijan persoonaan kuuluu Hynnisen mukaan olennaisena osana näyttämisen halu. ”Varsinkin jos menestyy, kyllä se tuntuu hyvältä”, hän toteaa. Tähän hyvänä esimerkkinä hän mainitsee 80-vuotiskonsertin, jossa hänen omalla kohdallaan oli mukana myös näyttämisen halua minä vielä pystyn -mentaliteetilla.

Kyllähän se täytyy myöntää, että määrättyllä tavalla siinä on olennainen osa kyllä tämä näyttämisen halu myös sitten. Varsinkin jos menestyy, kyllä se tuntui hyvältä. No viimeinen esimerkki on tämä minun 80-vuotiskonserttini omalla kohdalla näyttämisen halua, minä vielä

pystyn. Eli kyllä se tähän kuuluu, ei ole kiellettyä eikä hyljeksittyä, se on pakostakin näyttämisen halua. Omalta osalta kun harjoittelin tätä juhlakonserttia minä opin joitakin asioita silloinkin, 80-vuotiaanakin. Havaittiin, että miksi minä en aikaisemmin huomannut, jokin tekninen asia. Nimenomaan se asenne täytyy. Siis tää on erityisen vaativa ammatti kyllä siinä mielessä. Toisaalta vapaa tunne, elämyksen kokeminen, mutta toisaalta miten paljon se vaatii sitten ihan käytännön keskittymistä ja käytännön oppimista, ymmärtämistä. (Hynninen 2022.)

Luovuutta tavallaan ei voi opettaa eikä määrätä eikä käskää. Kuitenkin se luovuus on määrättyllä tavalla meidän oman tahtomme ulkopuolinen asia sillä tavalla, että näistä kaikista kokemuksista mitä meillä on ollut, on kehittynyt se luovuuden kyky myös sitten. Joillakin ihmisillä se herkkyys luovuuden esittämiseen sitten on voimakkaampi kuin toisilla. Tämä taas sitten riippuu kaikesta, kenellä näin on. Kaikkein onnellisimmissa tilanteissa mitkään vakavat asiat eivät ole häirinneet tämän luovuuden kehittymistä. Silloin voi odottaa näitä syvempiä elämyksiä, nimenomaan kyky luoda täysipainoisesti ja tuottaa. Koko elämä on kokonainen paketti, johon kuuluu, niin kuin vuoristorata, kuuluu korkeita mäkiä ja syviä monttuja ja kaikkia, ja niistä sitten yritetään selvittää. (sama.)

6.3 Milloin taide on valmis?

Milloin taide on valmis? Milloin elämä on valmis? Nämä kaksi kysymystä herättävät ajattelemaan nimenomaan elämää, jota taide ympäröi. Kumpi on tärkeämpi, elämä vai taide? Missä kulkee kultainen keskite? Missä koet eläväsi täyttä elämää, joka antaa sinulle tyydytyksen taiteen tekemiselle ja arkipäivän elämälle?

Milloin taideteos on valmis? Kun tuntuu, että nyt tähän työhön ei tarvitse enää koskea. Sitten huomaa yhden epäkohdan; tuohon vedän vielä yhden viivan. Työ on juuri sellainen, millaiseksi halusin sen luoda ja tehdä. Onnistumisen ja onnellisuuden tunne hiipii rintaan. Tyytyväisyys on päällimmäinen tunne tuloksesta. Teoksesta tuli enemmän kuin suunnittelin ja ajattelin.

Hynninen ihmetteli koko urasaavutustaan ja koko elämänkaartaan nyt 80-vuotiaana näin: ”Miten minä olen tuolla ollut, niin tällä hetkellä minä ihmettelen. Omalta kohdaltaan jokainen sitten tekee sen, mikä hänelle annetaan tehtäväksi ja osaksi tehdä.” (Hynninen 2022)

Omalla kohdalla mitä nyt tämä ura on takana, niin tällä hetkellä minä ihmettelen. Ennen kaikkea minä ihmettelen, miten minä olen tuolla ollut, miten minä olen laulanut tuolla Metropolitan-oopperassa näiden kuuluisien taiteilijoiden kanssa ja kollegoiden. Sitä silloin piti niin kuin luonnollisena. Se oli kehittynyt tähän tilanteeseen ja sitten vaan menttiin ja tehtiin ja tällä tavalla. Se oli siis totta kai hyvin palkitsevaa ja määrättyllä tavalla vaikutti sitten siihen psyykeenkin.

Loppujen lopuksi oon aika allerginen ollut negatiivisille arvosteluille kuitenkin taiteellisen uran aikana. Toisaalta sitten kaikkia ei ymmärtänyt ehkä nyt siinä vaiheessa, että missä todella oli, miten paljon tuli tehtyä ja miten vaativia asioita tuli tehtyä. Ne olivat ikään kuin tässä, ja nyt vaan ikään kuin luonnollisesti tämä oli minun tehtävä ja minun urani ja tällain se menee. Ja nyt ihan oikeesti mä ihmettelen hirveästi, miten savolaisukko nyt on tämmöisessä ollut mukana.

Kyllähän se tässä kaikessa, niin seurauksena oli hillitön stressi. Se oli jatkuva ja varsinkin, kun tuli nämä johtajatyöt. Ne olivat vuorokauden ympäri oikeastaan asiat päässä, mitä tehdä, milloin, järjestää, mistä pitää huolta ja omat roolit ja esiintyminen siinä seassa. Vasta ihan nyt parina kolmena vuotena mä oon päässyt irti näistä stressaavista tunteista. Tämöiset vaikutukset se tekee psyykelle, nimenomaan tämä sekä uran tekeminen, mahdollinen menestyminen ja kaikki tämä. Varmaan jos ura epäonnistuu, voi olla vielä vaikuttavammat, onhan meitä katkeria entisiä laulutaiteilijoita olemassa useita. Omalta kohdaltaan jokainen sitten tekee sen, mikä hänelle annetaan tehtäväksi ja osaksi tehdä. (Hynninen 2022.)

Hynnisen kuvauksen rinnalle sopii hyvin Eino Leinon kirjoittama jae Hymyilevästä Apollosta:

”Ja kiitospa vihdoin viimeinen, kun laulun lahjan sa annoit. Kun riemut ja murheet lapsosen näin sävelten siivillä kannoit. Sen sulta, sulta ma yksin sain, ja sulle siitä mä vastaan vain. Ja leiviskäs-täni tilin teen: miten käytin ma kanteleen.”

Tämä Oskar Merikannon duettona tunnettu laulu pysäyttää aina minut ajattelemaan elämän ihmeellisyyttä. Elämä on lahja ja suuri ihme. Kuinka sen elän ja käytän, on ihmisestä itsestä kiinni.

Tiedustelin Hynniseltä lopuksi, mikä on hänelle ”elämän motto”? Onko taiteellasi millainen merkitys sinulle ja mitä haluat siitä jäävän ihmisille koettavaksi ja näkyväksi?

Ensin pitää ymmärtää sen tekstin olennainen sisältö, sen tekstin tausta ja millä tavalla tää on syntynyt historiallisesti ja minä aikakautena. Tämän tekstin tekijän henkilökohtainen elämä, niin kuin tuolla alussa puhuinkin, Eino Leino esimerkiksi. Eli mitkä ne vivahteet, josta on syntynyt tämä taideteos. Ymmärtäminen on ensimmäinen asia, ja vasta sitten sen jälkeen se toteuttaminen, johon sekoittuu tämä asian oma kokeminen. Ymmärtäminen ja kokeminen, nämä asiat yhdessä, ja toivottavasti tekniikka antaa sitten periksi. (Hynninen 2022.)

Lauluprofessorin kertomus 80-vuotiskonsertistaan saa minut kuvittelemaan, miten itse voisin suhtautua urani päättävään konserttiin.

Tulossa on vielä yksi elämäni viimeinen konsertti. Olen valmistanut ohjelman huolella. Ohjelma sisältää rakkaita lauluja elämän varrelta. Paikalle saapuu suuri joukko yleisöä, joka haluaa kuulla

taiteilijan viimeisen konsertin. Musiikki alkaa soida ja ääni pelaa upeasti. Konsertin puolesta välissä huomaa, että keskittyminen häiriintyy. Laulun tunnelma ei ollut ihan sitä, mitä halusin. Seuraavassa laulussa korjaan nyanssit kuntoon. On konsertin viimeisen laulun aika. Laulun teksti kertoo siitä, että "en päivääkään vaihtaisi pois".

7 POHDINTA JA YHTEENVETO

Opinnäytetyöhöni tein asiantuntijahaastattelun lauluprofessori Jorma Hynnisestä. Työssäni matkustin oman ja haastateltavani elämäkokemusten ja mielenmaisemien kautta luovuuden ja minuuden syntyjuurille. Kahden laulajan ja taiteilijan elämäntarinat työssäni tuovat esille sen, miten suuri merkitys lapsuuden kokemuksilla on valintoihin ja pyrkimyksiin elämässä. Tavoitin työni kautta, mitkä asiat lapsen kasvatuksessa ja kasvussa edesauttavat luovuuden syntyä ja mitkä vahvistavat yksilön minuutta ja psyykettä. Yksilön luovuus, ihmisenä kasvaminen, persoonallisuus ja psyyke saavat voiman kasvaa ja kehittyä vapaassa ja tilaa antavassa ympäristössä, jossa lapsen edesottamuksia ei tukahduteta. Turvallinen ja harmoninen kasvuympäristö lapsuudessa mahdollistaa lapselle rikkaan mielikuvitusmaailman. Lapsen erilaisuuden ja ainutkertaisuuden huomioiminen kasvatuksessa on eriarvoisen tärkeää, jotta lapselle kasvaa terve itsetunto ja itseluottamus. Tähän kasvatustyöhön vaikuttavat rakastavat vanhemmat, opettajat ja ohjaajat.

Tutkiessani luovuuden olemusta ja taiteen syntyjuuria ihmisen mielessä pääsin tutustumaan tähän mielenkiintoiseen mielen prosessiin. Lapsuuden kokemuksilla on suuri merkitys luovuuden synnyssä. Turvallinen kasvuympäristö lapsuudessa mahdollistaa lapselle rikkaan mielikuvitusmaailman. Lapsen luovuutta ei saa tukahduttaa liian tiukoilla normeilla ja säännöillä. Liika ankaruus ja vaativuus ovat haitallista lapsen luovuudelle. Hynniselle onnelliset lapsuudenkokemukset olivat taiteilijaelämälle suuri voimavara, joista hän ammensi voimaa taiteensa tekemiseen. Lapsuudessa turvaa ja mahdollisuuksia antavilla aikuisilla on suuri merkitys siihen, että lapsi kokee itsensä arvokkaaksi ja erilaisenakin ainutlaatuiseksi. Tällä aikuisten tuella lapsi uskaltaa luoda ja olla aito oma itsensä.

Lapsuuden aikaa Hynninen kuvasi hyvin monipuolisesti ja rikkaasti. Hänen lapsuutensa oli pääsääntöisesti onnellista aikaa, ja perheen elämä oli hyvin harmonista ja turvallista. Kuusihenkisessä perheessä Hynninen varttui toiseksi nuorimmaisena. Vanhemmat sisarukset olivat kuusi ja kaksitoista vuotta vanhempia ja nuorempi sisko kahdeksan vuotta häntä nuorempi. Tämä suuri ikäero sisaruksiin aiheutti sen, että Hynninen koki yksinäisyyttä. Tämä yksinäisyys lisäsi mielikuvituksen käyttöä ja luovuutta hänen lapsuudessaan. Mielikuvitusleikit ja mielikuvitushenkilöt olivat läsnä hyvin vahvoina hänen lapsuuden leikeissään.

Koulu-aika oli Hynnille hyvin traumatisoivaa. Kaksi kertaa luokalle jäänti oppikoulun aikaan vaikutti hänen itsetuntoonsa voimakkaasti, niin että hänen itsetuntonsa romahti täydellisesti. Hän kuvasi sitä hyvin vahvaksi henkiseksi romahdukseksi lapsuudessaan. Tämän lisäksi lukuaineet ja matematiikka eivät häntä kiinnostaneet. Hän piti niitä turhanpäiväisinä aineina, joita ei tulisi tarvitsemaan koskaan. Piirtäminen ja laulaminen sekä luovat aineet olivat hänellä vahvoja ja hän päätti, että hänestä tulee taiteilija. Kokemus luokallejäännistä vaikutti hänen näkemyksensä mukaan merkittävästi myöhemmään taiteilijauraan. Kaksi kertaa luokallejäännin jälkeen nuori Hynninen päätti yrittää vielä kerran. Ymmärtäväinen rehtori antoi mahdollisuuden ehtojen suorittamiseen, ja ehdot menivät kirkkaasti läpi. Hän pääsi oppikouluun, ja loppuaika meni oppikoulussa hyvin. Tämä vaikutti positiivisesti myös hänen itsetuntoonsa.

Hynnisen, oman ja teoria tiedon valossa korostuu se, että lapsen olisi hyvä saada hyväksytyksi tulemisen kokemuksia juuri sellaisena millainen hän on. Näiden kokemusten kautta yksilön omanarvontunto ja itsetunto vahvistuu. Lapsuudenkodin ilmapiiri sekä isän ja äidin suhtautuminen lapseen sekä kohtaamiset muiden aikuisten kanssa esimerkiksi koulussa opettajat ja harrastuksissa ohjaajat luovat perustaa terveelle itsetunnolle. Näillä kohtaamisilla on suuri merkitys yksilön kehitykselle ja kasvulle ja nimenomaan siihen millaisena hän kokee itsensä. Hynnisen ja tämä lausuma Hägglundilta 1978 vahvistaa havainnot ”Taiteellisesti lahjakkaat ja luovat henkilöt ovat erilaisia jo varhaislapsuudesta lähtien. He etsivät aktiivisesti sellaisia kohteita ja ihmissuhteita, jotka tunnustavat heidän erikoislaatuisuutensa ja lahjakkuutensa. Heillä on tarve tulla huomioduksi ja nähdyksi eli tietyllä suhtautumisella lapsiin ja tietyin asentein voidaan joko edistää tai tukahduttaa lapsen luovaa kykyä” (Hägglund 1978, 6). Hynninen antoi suuren arvon kodin turvalliselle ilmapiirille ja myöhemmässä vaiheessa lahjakkaille opettajille, joita hän kuvasi ”ihaniksi ihmisiksi”. Juuri tällainen tunne ja kokemus vahvistaa yksilön vahvuuksia ja lahjoja. Jos missä, niin taiteilijan ammatissa kysytään yksilöltä pystyvyyttä ja vahvuutta selvitä ja pärjätä tässä vaativassa ammatissa.

Löysin työssäni vastuksia luovan prosessin eri vaiheisiin mielen ja psyyken tasolla, joita ovat ongelman keksiminen, hautomisvaihe, oivallus ja sen oikeellisuuden todentaminen. Näiden mielen vaiheiden äärellä taiteilija käy läpi taideteoksen ja tuotoksen ideointia. Oman kokemusmaailman ja tunteiden siirtäminen taiteeseen luo taideteoksesta uniikin ja ainutlaatuisen. Luovaan prosessiin kuuluu voimakkaita tunteita ja intuitioita. Oman luovuuden avulla ihminen kasvaa, kehittyy ja inspiroituu. Omalla taiteen tekemisellä voi saavuttaa samanlaista tunnehelpotusta oman mielen tasolla kuin taideterapiassa. Taiteilija työskentelee oman taiteensa kautta mielensä asioita koko elämänsä ajan.

Vuorovaikutus yleisön kanssa on kahdenkeskistä dialogia, joka on terapeutista ja psyykettä korjaavaa.

Luovan prosessin eri vaiheita ihmisen mielen ja tunteiden tasolla löysin vastauksia Hynnisen omasta elämästä ja miten tämä luovuus ja taide kasvoi ja kehittyi hänen mielessään. Tämän oman luovuutensa avulla hän loi omaa ja omannäköistä taidetta. Hänen lapsuutensa muistot positiiviset ja negatiiviset olivat mukana hänen tulkinnoissansa. Hän kuvasi, miten hänen oman elämänsä tunnelmat ja muistot sekoittuivat esimerkiksi Schubertin Winterreise-laulusarjaan Talvinen matka; teksteihin ja musiikkiin. Oman luovuutensa avulla ja elämäkokemuksiensa kautta Hynninen kehitti omaa ilmaisuaan ja käytti niitä voimavarana omassa taiteessaan. Ne näkyvät hänen ooppera- ja lied-tulkinnoissaan. Kouluttautuminen opettajaksi ja määrätietoinen opiskelu musiikin ja kuvataiteen saralla edesauttoivat häntä kohti päämääriä. Sinnikäs harjoittelu ja uuden oppiminen vaikuttivat hänen menestykseensä. Oppiessaan uutta ihminen oppii myös itsestään.

Viitaten Aho & Laine (2002) ks. s.12. Uusimman tutkimustiedon mukaan minäkäsitys on opittua. Esimerkiksi oppiessaan kirjoittamaan lapsi samalla oppii monia asioita itsestään. Sosiaaliset vuorovaikutustekijät, kuten muiden suhtautuminen yksilöön, muihin samaistuminen ja ennen kaikkea muilta saatu palaute, määräävät ratkaisevasti sitä, minkälainen minäkäsitys ihmiselle muodostuu. Itsetuntoon ja minäkuvaan Hynnisen ja oman kokemukseni mukaan vaikuttaa myös esiintyvän taiteilijan työ oman tuotoksensa äärellä ja koko luova prosessi. Myös palaute taideteoksesta ja tulkinnasta antaa tukea taiteilijan minuudelle.

Kai Lehikoinen ja Elise Vanhanen kuvaavat taiteen tekemisen tekoa, joka on luonteeltaan toiminnallinen ja koettu. Siihen vaikuttavat Hynnisenkin mukaan eletty elämä, muistot ja niihin liittyvät havainnot ja kokemuksen muodostuminen. Tässä merkityksessä taidekokemus ei ole ihmiselle subjektiivinen asia, vaan se on sosiaalisesta ympäristöstä rakennutettua tulkintaa. Taideteokseen ja luotuun tulkintaa vaikuttavat muun muassa elämänsä historia, kulttuuri, asiayhteys, vuorovaikutus, kommunikaatio, kieli ja tekstienväliset suhteet. Taiteisiin osallistuessa syntyvään taidekokemukseen liittyvät henkilökohtaisuus, elämyksellisyys, tunne, tieto sekä kokijan ennako-odotukset ja moniaistiset havainnot. Kokemusta voidaan kuvata spiraaliksi; jokainen havainto on oma kokonaisuutensa, josta aukeaa mahdollisuuksien ikkuna uuteen havaintoon. Uusi kokemus on siten aina aiempien kokemusten sävyttämä, sillä havainnot ovat riippuvaisia ihmisen aiemmista kokemuksista, uskomuksista ja tiedoista

Taide ammattina saattaa mahdollistaa psyykeen ja persoonallisuuden kehittymisen vääränlaiselle narsismille, joka saattaa muuttaa ja vääristää mieltä ja ihmisen minuutta negatiiviseen suuntaan. Esiintyvällä taiteilijalla on mukana työssään Hynnisen mielestä aina näyttämisenhalu, jota johtaa kunnianhimo ja uralla eteenpäin pyrkiminen. Nämä asiat yhdistettynä esiintymisestä nauttimiseen ja ihailun kohteena olemiselle saattavat luoda ihmiselle vääränlaisen ”yli-ihmis- käsityksen”. Tämä vääränlainen käsitys itsestä ja persoonan vääristynyt kasvu saattaa Hynnisen mukaan uralla ”nousta hattuun” ja tämä saattaa vaikuttaa koko ihmisen käyttäytymiseen arkisessa elämässä. Tällaista käyttäytymistä Hynninen nimittää ”yli-ihminen käsitys” tämä kokeminen yksilössä alkaa hallita ihmisen mieltä. Yksilö antaa itselleen tämän seurauksena määrätynlaisia vapauksia, jotka eivät palvele ihmistä, vaan käyttäytyminen voi kääntyä itseä vastaan.

Riittävän vahvan itsetunnon ja itseluottamuksen omaaminen esiintyvälle taiteilijalle on merkityksellinen. Luovan ilmaisun keskellä ihmisen minä saattaa unohtua hetkellisesti ja sen vuoksi minän perusta ja turvallisuuden tunne täytyy olla persoonassa läsnä. Osaamisen ja elämäkokemuksen myötä varmuus omasta itsestä ohjaa tulkintaan taiteessa. Itsetunnolla on suuri merkitys myös esiintyjän karismaattisuuteen. Keltikangas-Järvisenkin mukaan itsetunto on kokonaisuus ja rakentuu eri osa-alueilla tunnetusta itseluottamuksesta. ”Muun muassa soritusitsetunto määritellään luottamukseksi omiin kykyihin, osaamiseen ja selviytymiseen” (Keltikangas-Järvinen 1995).

Tavoitin työni kautta, miten taide ja luovuus voivat edesauttaa ihmisen minuuden ja psyykeen kasvua. Oman luovuuden avulla ihminen kasvaa, kehittyy ja inspiroituu. Taiteella ja omalla taiteen tekemisellä voi saavuttaa samanlaista tunnehelpotusta oman mielen tasolla kuin taideterapiassa. Taiteilija työstää oman taiteensa kautta mielensä asioita koko elämänsä ajan. Vuorovaikutus yleisön kanssa on kahdenkeskistä dialogia, joka on terapeuttista ja psyykettä korjaavaa.

Rakkautta omaan vaimoonsa Reetaan Hynninen muisteli haastattelussa lämmöllä. Heillä oli rakkausvioliitto, joka alkoi hyvin nuorena oppikouluaikana. He päättivät jo silloin, etteivät eroa ikinä. Kuolema sitten heidät erotti, minkä Hynninen otti tosi raskaasti. Tiedustellessani Hynniseltä, käykö hän taiteensa kautta traumoja tai muita elämässä sattuneita negatiivisia asioita läpi, hän näki taiteen tekemisen äärellä mielelle helpottavia ja purkavia elementtejä. Hän kuvasi, kuinka roolien kautta voi elää omia tunteita ja purkaa kauan sitten eläneiden ja syntyneiden teosten kautta negatiivisia ja positiivisia asioita itsestään.

Omassa taiteen tekemisessäni koen hyvin voimakkaasti luovan prosessin eri vaiheet. Jostain mielen syövereistä kumpuaa tunnetila, joka on hyvin voimakas. Tunne voi olla positiivinen tai negatiivinen. Tämä tunnetila käynnistää luovan prosessin mielessä: uuden idean tai aiheen syntyemiselle tai mieltä vaivaavan ongelman ratkaisulle. Tästä prosessista syntyy teos tai tuotos, joka parhaillaan on luovaa taidetta.

Oman kasvutarinan ja kokemusten lisääminen työhön antoi tukea johtopäätöksille, miten luovuus kahden taiteilijan lapsuudessa ilmeni ja mitkä asiat siellä vaikuttivat minuuteen positiivisesti. Muusan ja turvallisten aikuisten merkitys oli kummankin tarinassa merkityksellisin, ja niiden avulla rikas mielikuvitusmaailma pääsi toteutumaan heidän lapsuudessaan. Vaikeudet ja traumaattiset kokemukset eivät luoneet esteitä, vaan niistä selvitettiin oman luovuuden ja sinnikkyuden avulla. Lapsuuden ajalla on merkittävä vaikutus taiteilijalle koko elämänkaaren tuotoksiin ja saavutuksiin. Itsetunto ja tunne omasta osaamisesta rakentuu pitkälti näihin positiivisiin tunnekokemuksiin lapsuudesta. Nämä positiiviset kokemukset ovat voimavara elämässä eteenpäin, ja usko unelmiin ja päämääriin vahvistui. Saavutukset eivät uralla tulleet helpolla, vaan ne vaativat tavoitteellisen ja määrätietoisen opiskelun sekä korkean työmoraalin.

Haastateltavan mielenkiintoinen ja unohtumaton elämäntarina sekä hänen kuvauksensa lapsuudesta tähän päivään antoi monipuolisesti kuvaa siitä, mitä taide ja luovuus merkitsi hänelle elämässään. Vastuuntuntoisena perheenisänä hän yhdisti perhe-elämän työelämään niin, että perhe oli aina etusijalla. Korkealla työmoraalilla, ahkeruudella ja kunnianhimolla hän saavutti menestyvän kansainvälisen uran. Hän kuvaa seuraavasti elämänsä ja sitä, mitä taide on hänelle antanut: ”Taide on antanut minulle niin uskomattoman suuren, ihanan elämän.” Näin Hynninen kiteyttää taiteen arvoa itselleen.

Työstäni voi löytää vastauksia luovuuden syntymiseen ja mielen eri vaiheista luovantyön äärellä, sekä luovan työn arvon ihmisen elämässä. Näen, että erityisesti nykyaikana somekulttuurin keskellä ihminen tulee kaipaamaan ja tarvitsemaan luovaa tekemistä taiteen ja erilaisten luovien toimintojen kautta. Luova taide antaa elämyksiä ihmisille ja uskon, että se myös hoitaa ihmisen psyykettä, mieltä ja vahvistaa minuutta. Taiteen tekeminen prosessina antaa taiteilijalle itselle onnistumisen elämyksiä ja iloa. Lisäksi taiteen tekemisen kautta taiteilija tutustuu omaan itseensä ja kasvaa ihmisenä eheämmäksi ja vahvemmaksi. Taiteellinen työ vie aina kohti elämän realiteetteja.

Taidetta teemme yleisöä varten ja näen sen palveluammattina. Vuorovaikutus esiintymistilanteessa on olennainen osa ja tärkeimpiä asioita luovassa prosessissa. Taide antaa kulttuurista nauttiville ihmisille elämyksiä ja taide muuttaa ihmisen kokemusmaailmaa.

Työstäni voi löytää vastauksia luovuuden syntymiseen ja mielen eri vaiheista luovan työn äärellä, sekä luovan työn arvon ihmisen elämässä. Näen, että erityisesti nykyaikana somekulttuurin keskellä ihminen tulee kaipaamaan ja tarvitsemaan luovaa tekemistä taiteen ja erilaisten luovien toimintojen kautta. Luova taide antaa elämyksiä ihmisille ja uskon, että se myös hoitaa ihmisen psyykettä, mieltä ja vahvistaa minuutta. Taiteen tekeminen prosessina antaa taiteilijalle itselle onnistumisen elämyksiä ja iloa. Lisäksi taiteen tekemisen kautta taiteilija tutustuu omaan itseensä ja kasvaa ihmisenä eheämmäksi ja vahvemmaksi. Taiteellinen työ vie aina kohti elämän realiteetteja. Taidetta teemme yleisöä varten ja näen sen palveluammattina. Vuorovaikutus esiintymistilanteessa on olennainen osa ja tärkeimpiä asioita luovassa prosessissa. Taide antaa kulttuurista nauttiville ihmisille elämyksiä ja muuttaa ihmisen kokemusmaailmaa.

Työssäni kahden laulajan mielenmaisemat matkan varrella kohtasivat ja samat lapsen kasvuun liittyvät tunnekokemukset löysivät toisistaan yhtäläisyyksiä. Kuitenkin kasvutarinoissamme oli eroavaisuuksia. Kasvuympäristö ja läheiset ihmiset lapsuudessa toivat molemmille omanlaisensa kasvutarinan ja reitin omalle taiteilijauralle. Kunkin persoonallisuus näkyy omanlaisena, niin kuin taiteessakin. Molemmille taide ja itsensä ilmaisu näkyi heidän elämässään suurimpana rakkautena ja intohimona. Ilman tätä luovuuden sisäistä paloa ja taiteen kokemuksen löytymistä lapsuudessa ei heille olisi syntynyt kansainvälistä ja valtakunnallista uraa tällä haastavalla, taitoa ja vahvuuksia vaativalla alalla.

Elämäntarinamme kulkivat eri vuosikymmenillä, mutta lapsuuden kokemukset ja ne arvot lapsuudessa, jotka edesauttavat luovuutta ovat muodoltaan samanlaisia. Hynnistä tuettiin lapsena ja hänelle annettiin vanhempien ja opettajien kautta perustavanlaatuisia kasvua tukevia elementtejä, kuten turvallisuus, tilaa kasvaa, harmonia, ymmärtäminen, rakkaus ja erilaisuuden huomioiminen. Hynnisen elämää ja kohtaloita käsitellessä nousee esille elämäkokemuksellinen arvo. Luovuuden ja taiteenkin tiellä elämän oppikoulu ja oppimiskokemukset tuovat taiteeseen uskottavuutta ja ilmaisuvoimaa. Vastoinkäymiset kasvattavat ja antavat vivahteita luomistyössä. Elämän muistot ja kokemukset vahvistavat omaa identiteettiä ja itsetuntemusta.

Työ taiteelle ja luovuudelle on hyvin antoisaa ja palkitsevaa. Luova työ mahdollistaa oman ilmaisun ja vuorovaikutuksen avulla elämyksien ja tunteiden välittämisen ihmisille. Tässä luovassa ilmaisussa ovat läsnä taiteilijan mieli ja persoona, minkä avulla saavutetaan luovan taiteen syntyminen, kokeminen ja näkyminen. Kukin taiteilija luo omannäköistä taidettansa oman persoonansa kautta. Pelkkä kunnianhimo ja näyttämisen halu eivät riitä siihen, että hänen taiteensa eläisi luomiskauttaan koko elämänkaarensa läpi uskottavana. Menestyminen vaatii tavoitteellista opiskelua ja jatkuvaa harjoittelua sekä paneutumista olennaiseen. Taiteen mottona Hynninen haluaa jättää tuleville sukupolville sen, että uskottavaa esteettistä taidetta synnyttääkseen taiteilijan on tutustuttava perusteellisesti teosten kulttuuri- ja syntyhistoriaan sekä tekstin sisältöön ja sen ymmärtämiseen. ”Mitkä ovat ne vivahteet, joista on syntynyt tämä taideteos. Ymmärtäminen on ensimmäinen asia, ja vasta sitten sen jälkeen toteuttaminen, johon sekoittuu tämä asian oma kokeminen. Ymmärtäminen ja kokeminen ja nämä asiat yhdessä, ja toivottavasti tekniikka antaa sitten periksi” (Hynninen 2022).

Lopputyöhöni sain etuoikeuden tuoda oman esikuvani lauluprofessori Jorma Hynnisen elämäntarinan työni keskipisteeksi, josta haluan häntä kiittää. Hänen matkansa lapsuuden kautta kansainvälisen uran laulajaksi ei kulkenut ennalta määrättyä polkua. Hän näki monasti johdatuksen siivittävän hänen elämäänsä. Hänen taitelijaksensa kasvamisen tärkeiksi tukijoiksi hän kuvasi rakkaat vanhemmat, opettajat, muusat, joista tärkein oli rakas vaimo Reetta, jota hän kuvasi elämänsä rakkaudeksi. Hänen kuolemaansa hetkeä hän kuvasi haastattelu hetkellä koskettavasti ja mieleen painuvasti. Rakkaan poismenon seurauksena hän oli menehtyä itse sydänsuruun.

Oman elämäni suuren rakkauden löysin 18 – vuotiaana. Kuvataiteilijavaimoni Jaana Kokon kanssa olen saanut rakentaa kannustavassa ja tukea antavassa avioliitossa omaa taiteilijauraa. Jaana on ollut rinnalla kulkija ja monasti myös hapuilla tiennäyttäjä. Ilman toisiamme emme olisi sitä mitä olemme. Kasvamme ihmisinä taiteen kautta, mutta myös rinnalla kulkijoiden kautta. Olen kokenut, että elämässä taiteen sijasta rakkaus on suurin. Haluan tällä opinnäyte työlläni tuoda kiitoksen Hynnisen tapaan suurimmalle muusalleni rakkaalle vaimolleni.

Meidän kaikkien tuntema aikakautensa nero ja säveltäjä Wolfgang Amadeus Mozart kuoli nuorena, mutta saavutti elämänsä aikana merkittävän uran ja häneltä syntyi unohtumattomia taideteoksia, jotka elävät vielä nykypäivänä ihmisten keskellä. Hänen taiteensa inspiroi ihmisiä ja antaa sitä maagista voimaa, mitä vain taide voi ihmiselle antaa. Taiteella ja luovuudella on elämänmittainen

matka yksilötasolla, mutta sillä on määrättömän suuri ja kauaskantoinen vaikutus tuleville sukupolville. Kun ajallinen elämä taiteilijalla päättyy, hänen taiteensa jää tänne elämään. Taide ja kulttuuri eivät kuole koskaan.

LÄHTEET

- Achté Kalle, Alanen Yrjö, Tienari Pekka. 1991. Psykiatria 2. WSOY.
- Aho, Sirkku. & Laine, Kaarina. 2002. Minä ja muut – Kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Helsinki: Otava
- Alakärppä, Juhani. 2011. Laulajan lavakarisma. Jorma Hynnisen näkemyksiä ja kokemuksia karismasta. Opinnäytetyö, Oulun ammattikorkeakoulu 2011.
- Aukeantaus, Peik. 2006. Olenko luova? Kirja kerrallaan, Helsinki.
- Hakala, Juha Tapani. 2002. Luova prosessi tieteessä. Tammer-Paino.
- Hynninen, Jorma. 2022. Lauluprofessorin haastattelu. 29.01.2022 Leppävirta.
- Hyppänen, Riitta. 2013. Esimiesosaaminen. Liiketoiminnan menestystekijä. 3.painos. Helsinki: Edita Oy.
- Hägglund, Tor-Björn. 1978. Luovuus. Oulunsuun sairaalan tiedotuslehti N:o 9. Oulu.
- Hägglund, Tor-Björn, Armi Nummikko-Pelkonen. 1991. Psykoanalyysin luovuus. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Ihanus, Juhani. 1995. Toinen, Kirjoituksia psyykestä, halusta ja taiteesta. Jyväskylä Gummerus Kirjapaino Oy.
- Juusela, Viivi. 2015. Kasvatustieteen Pro Gradu. Jyväskylän Yliopisto. Itsetuntemus osana peruskoulun oppilaanohjausta – oppilaanohjaajien käsityksiä itsetuntemuksen tukemisesta. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/45539> Hakupäivä 10.03.2022
- Keltikangas- Järvinen, Liisa. 1995. Hyvä itsetunto. Juva: WSOY.
- Kihlström, Eva. 2007 Karismakoodi – Seitsemän tietä säteilevään persoonallisuuteen. Alkuteos: Karismakoden - Sju vägar till ökad personlig utstrålning. Helsinki: Tammi.
- Kurkela, Kari. 1997. Mielen maisemat ja musiikki. Musiikin esittäminen ja luovan asenteen psykodynamiikka. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Lazarus, Richard S. 1977. Persoonallisuus. Weilin – Göös.
- Lehikoinen, Kai ja Vanhanen, Elise. Taide ja hyvinvointi – katsauksia kansainväliseen tutkimukseen Taideyliopisto, Kokos-julkaisusarja 1/2017.
- Lämsä, A. & Hautala, T. 2004. Organisaatiokäyttäytymisen perusteet. Helsinki: Edita Oy.
- Ojanen, Markku. 2011. Minä ja muut: itsetuntemuksen kirja. Helsinki: Kirjapaja.

Rauramo, Päivi. 2008. Työhyvinvoinnin portaat viisi vaikuttavaa askelta. Edita Prima Oy, Helsinki.

Uusikylä, Kari. 2020. Lahjakuus. Otavan Kirjapaino Oy.

Tarinoita laulajan urasta, minuudesta ja luovuudesta

Olen Juhani Alakärppä Oulusta ja opiskelen taiteen tekijä ja kehittäjä yamk-opintoja Oulun ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyön aiheeksi olen valinnut taiteen, luovuuden synnyn ja ihmisen mielen. Olen aikaisemmalta ammatilta mielenterveyshoitaja ja minua taiteilijana on aina kiehtonut luovan prosessin eri vaiheet ihmisen mielen ja tunteiden tasolla.

Olen erittäin otettu siitä, että suostuit osallistumaan auttamaan opinnäytetyöni etenemistä ja haluan kiittää sinua siitä, että lupauduit haastateltavaksi työhöni. Aihe on hyvin henkilökohtainen ja arvostan rohkeuttasi avata omia kokemuksia aiheeseen liittyen.

Opinnäytetyöni työnimi on Tarinoita laulajan urasta, minuudesta ja luovuudesta.

Työhöni haastattelen professori Jorma Hynnistä kysymysteni pohjalta, joiden kautta haen vastauksia seuraaviin tutkimusongelmiin.

- Lapsuuden kokemusten merkitys taiteilijalle?
- Mitkä yksilön psyykkiset ja mielen tarpeet toteutuvat laulutaidon synnyssä?
- Millaisen matkan ihmisen mieli käy luovassa prosessissa?
- Korjaako taide ja laulu ihmisen mieltä ja psyykettä?
- Mistä syntyy uskottava taide?
- Miten taiteen tekeminen vaikuttaa minuuteen, itsetuntemukseen ja koko persoonaan?
- Mitä taide merkitsee tekijälleen?

Työni tarkoitus on saada vastauksia luovuuden ja taiteen prosesseista ihmisen mielen ja tunteiden tasolla. Työssäni haluan peilata omia kokemuksia haastateltavien kokemuksiin. Aihe on aina kiinnostanut minua omassa taiteessani ja näen, että ihmisen mieli ja aitous luovaan ilmaisuun ratkaisee taiteen syvällisyyden ja sen, millä tasolla taide koskettaa ihmisiä.

Toivon, että käsittelet kysymyksen aiheita tunnekokemuksiesi kautta; ”miltä se tuntuu” -periaatteella. Voit lisäksi tuoda kysymyksien ulkopuolelta herääviä ajatuksiasi ”muuta”-osioon.

HAASTATTELUN RUNKO

1. Esittele itsesi ja kerro itsestäsi taiteilijana. Lyhyt CV

2. Minkä ikäisenä havaitsit luovan ja taiteellisen puolen itsessäsi? Missä elämän vaiheessa koit laulutaiteen itsellesi tärkeäksi?
 - Lapsuuden kokemuksesi luovuudesta ja taiteesta itsessäsi?
 - Kuvaile miten se ilmeni ja miltä luova prosessi tuntui?
 - oliko taide ensisijainen vaihtoehto ammatinvalinnassasi?
 - Muusan ja esikuvien merkitys elämässäsi, oliko sinulla sellaisia?

3. Kuvaile mielentilaasi luovassa prosessissa
 - kuvaile tarvettasi laulutaiteen tekemiseen ja luovaan prosessiin
 - miten koet taiteen tekemisen vaikuttavan psyykkiseen vointiisi?
 - toimiiko taide sinulle psyykettä korjaavana terapiamuotona?
 - käsitteletkö traumojasi taiteen kautta?

4. Mitä taide on antanut sinulle?
 - kuvaile mitä olet taiteellasi saavuttanut ja mitä laulu on antanut sinulle?
 - miten taiteesi on vaikuttanut sinun itsetuntemukseesi ihmisenä?
 - Miten luovanprosessin siirtyminen oppilaaseen toteutuu opetustilanteissa?
 - kuvaile vuorovaikutuksen merkitys laulajalle esiintymistilanteessa.
 - onko taiteen tekeminen sinulle näyttämisen halua, itsesi etsimistä ja kehittämistä, läsnäolon hakemista ja hetkessä elämistä, toimeentulon lähde, pakoa todellisuu-
desta, jotain muuta?
 - mikä on elämäsi motto? Onko taiteellasi millainen merkitys sinulle ja mitä haluat siitä
jäävän ihmisille koettavaksi ja näkyväksi.

5. Mitä muuta haluat kertoa?

Suostutko, että voin käyttää haastattelua opinnäytetyöni lähteenä ja referoida näkemyksiäsi opinnäytetyöhöni haastattelun pohjalta.

Annatko luvan käyttää yamk:n sekä ”Laulajan lavakarisma” työni haastatteluaineistoa jatkossa mahdollista väitöstä / kirjaa varten.

Paikka _____, _____, _____, 2022

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Jorma Hynninen